

TA DOKUMENT JE **IZBOR ODZIVOV JAVNOSTI**, KI NASLAVLJAJO VARUHA PRAVIC GLEDALCEV IN POSLUŠALCEV, IN JE NAMENJEN ZA OBVEŠČANJE UREDNIKOV OZIROMA UREDNIŠTEV RTV SLOVENIJA TER SEZNANJANJE OBČINSTVA Z OBRAVNAVO NJIHOVIH ODZIVOV. VSEBINE ALI DELOV VSEBIN NI DOVOLJENO UPORABLJATI V NOBENEM DRUGEM KONTEKSTU.

MESEČNO POROČILO O ODZIVIH OBČINSTVA

OKTOBER 2024

Povzetek odzivov in odgovorov z izbranimi poudarki, mnenja in priporočila, statistika

Objava na spletnem naslovu www.rtv slo.si/varuh:

Končna redakcija: 13. 11. 2024

Pripravile: Marica Uršič Zupan, Katja Karlin Musulin in Mirjana Bijelić

Poudarki v odzivih in odgovorih ter mnenja in priporočila za oktober 2024

Oktober je bil po številu odzivov običajen mesec, 187 jih je bilo, kar je en odziv več kot septembra, a bistveno manj kot oktobra lani.

So pa oktobrski odzivi opozorili na kar nekaj pomembnih novinarskih, uredniških in družbenih dilem ter na (ne)spoštovanje programskih standardov. Zato so v oktobrskem poročilu kar tri podrobnejša poročila.

Eno se nanaša na oglasna sporočila, t. i. »advertoriale«, ki so jih letos uvedli na spletni strani rtvslo.si. Po pritožbi uporabnice MMC-ja na eno od takšnih oglasnih sporočil, ki je sovpadlo tudi s časom pred napovedanim referendumom o JEK 2, je varuhinja presodila, da so takšna oglasna sporočila v nasprotju z Zakonom o medijih in Programskimi standardi RTV Slovenija, ki zapovedujejo, da morajo biti oglasne vsebine jasno in prepoznavno ločene od novinarskih vsebin. Obravnavano oglasno sporočilo se je na vstopni strani razlikovalo od novinarskih vsebin samo po napisu »oglasno sporočilo« in po (blagi in zato premalo razlikovalni) barvni podlagi. Še bolj zavajajoče je bilo besedilo oglasnega sporočila, saj se je od novinarskih besedil ločilo le z majhnim napisom »Predstavitev« in imenom oglaševalca v levem zgornjem kotičku besedila. Vse ostalo je bilo povsem enako, kot je v vseh novinarskih besedilih na MMC-ju: oblika in velikost naslova, podnaslova in uvoda, velikost in tipologija črk, postavitve fotografij in podpisi pod njimi, oblika in postavitve grafičnih elementov, barvna podlaga in tipologija črk v naslovih grafičnih elementov, enak je bil celo žanr (intervju).

Podobno velja za večino drugih »advertorialov« na spletni strani rtvslo.si, zato je varuhinja uredništvu priporočila razpravo o umeščanju in oblikovanju oglasnih sporočil tako, da bodo bralci jasno in ves čas branja vedeli, da berejo oglas in ne novinarske vsebine.

Drugo poročilo se nanaša na oddajo Intervju z Borisom Cavazzo, ki je sprožil v javnosti precej očitkov, da je predstavil gosta »na način, ki je prizadel njegovo dostojanstvo«. Varuhinja je ob tem izpostavila dilemo, kako (in ali sploh) predstaviti osebe s pomembnim življenjskim in

delovnim opusom, ki jim zaradi starosti ali bolezni peša spomin. To namreč lahko pripelje do izključevanje dela ljudi, kar je v nasprotju z načeli vključujoče družbe, ki jim je zavezana tudi RTV Slovenija. Na podlagi odzivov avtorja intervjuja, urednika in odgovorne urednice je varuhinja presodila, da razlogov za neobjavo intervjuja ni bilo, pod vprašaj pa je postavila izbiro novinarskega žanra. O dilemah vključevanja starejših ljudi in krnjenja njihovega dostojanstva pa je pridobila tudi strokovno mnenje psihologov, ki bo programskim ustvarjalcem lahko v pomoč tudi v prihodnje.

Veliko odzivov občinstva, kar 28, je sprožil še en intervju, načrtovani pogovor z Uršo Cankar Soares, ki pa ni bil izveden. Ker lahko varuhinja obravnava samo objavljene programske vsebine, je gledalkam in gledalcem odgovorila le s splošnimi pojasnili o cenzuri, novinarski in uredniški avtonomiji ter odgovornosti odgovorne urednice.

Prav veliko število odzivov na ta neizveden intervju je povečalo število odzivov na Informativni program TV Slovenija na 60. Poleg odzivov na oba intervjuja je varuhinja prejela še štiri odzive zaradi skromnega poročanja o shodu upokojencev, pritožbo zaradi neprimerne predstavitve predstavnika Greenpeaca v Utripu, ki se je izkazala za neutemeljeno, dve kritiki na oddajo Marcel in dve pohvali oddaje Tarča.

Odzivi na ostale programe so bili zelo skromni, največ je bilo vprašanj in mnenj, pritožba nad neprimerno umestitvijo filma 'Pariz, 13. okrožje', ker da vsebuje »neokusne vulgarne pornografske prizore« se je izkazala za neupravičeno, saj je bil film na sporedu pozno zvečer in primerno označen z oznako 15+, se je pa ob tem pokazalo nekaj vrzeli pri dostopanju do filma v arhivu. TV-aplikacija RTV 365 že omogoča starševski nadzor, s katerim lahko starši omejijo dostop do vsebin, ki niso primerne za mladoletne uporabnike, MMC pa bo poskušal urediti dodatne zaščite dostopnosti tam, kjer jih še ni.

Na MMC je varuhinja tudi tokrat prejela več kot dve desetini pripomb in vprašanj komentatorjev.

Na radio je bilo oktobra osem odzivov, med njimi ena pritožba na poročanje na Prvem in ena na oddajo Petkova centrifuga na Valu 202, za obe je varuhinja presodila, da sta neutemeljeni. Poslušalka iz Istre pa je pogrešala možnost, da oddajo Čestitke na Radiu Maribor posluša ponovno v arhivu, kot to velja za podobne oddaje na Prvem in na Radiu Koper. Odgovorni urednik je zapisal, da bo to kmalu možno tudi na Radiu Maribor.

Na jezikovno kulturo je prišlo kar deset odzivov, med njimi pohvala za uporabo imena Barkovljanka, kritika zaradi neprimerne prevoda Shkodra za poslovenjeno ime mesta Skader v Albaniji in več kritik zaradi napačne izgovorjave tujih kratic in imen.

Tudi med desetimi opozorili na tehnične napake je bilo največ pripomb zaradi odsotnosti prevodov tujejezičnih govorcev na TV Slovenija.

Na oglaševanje je bilo spet nekaj pripomb zaradi TV-prodaje, za katero sta dva gledalca menila, da ne sodi na javno televizijo. Na dostopnost vsebin sta prispela odziva na oddajo Dnevna soba o invalidnosti, ki je bila brez podnapisov za gluhe in naglušne, in na nedelovanje e-bralca v Odmevih, 17. oktobra.

Kazalo vsebine

TELEVIZIJA SLOVENIJA.....	5
I. INFORMATIVNI PROGRAM.....	5
Dnevnik, 1. 10.: »V Dnevniku ni bilo niti besede o protestih upokojencev«	5
Utrip, 5. 10.: »Neustrezna predstavitev sogovornika«.....	6
Intervju, 13. 10.: Boris Cavazza – je intervju posegel v dostojanstvo intervjuvanca?	8
Odsotnosti načrtovane oddaje Intervju z gostjo Uršo Cankar Soares, 20. 10., in ponovitev Intervjuja z Melom Kovicem v tem terminu.....	9
Pohvale	10
Kritike.....	11
Odzivno poročilo uredništva Informativnega programa TV Slovenija	12
II. KULTURNI IN UMETNIŠKI PROGRAM	12
»Zakaj se risanka Ela, Oskar in Hoo ne predvaja več?«	12
Zakaj v soboto, 19. oktobra, ni bilo na sporedu 3. dela serije Pet prijateljev?	13
III. RAZVEDRILNI PROGRAM	14
EMA 2025: »Povejte javnosti, da je znotraj javne RTV že danes vse znano«	14
IV. ŠPORTNI PROGRAM	15
Šport, 21. 9.: »Čemu takšen odnos do slovenskega nogometa?«.....	15
V. SPLOŠNO	16
Pariz, 13. okrožje: »V filmu so predstavljeni neprimerni in neokusni prizori«	16
Ponovitve in označevanje oddaj.....	19
Pobuda: Božično voščilo in novoletna poslanica naj bosta vpisani v sporedu.....	20
RADIO SLOVENIJA	20
I. RADIO PRVI	20
»Nesorazmerno dolg povzetek govora ruskega predstavnika v VS«	20
II. VAL 202.....	22
Petkova centrifuga, 11. 10.: »Menim, da je novinar kršil tako zakonodajo kot tudi etična načela«	22
III. RADIO MARIBOR	25
Zakaj rubrike Čestitke na Radiu Maribor ni mogoče poslušati za nazaj?.....	25
IV. RADIO SPLOŠNO.....	26
Pobuda: Več sodelovanja poslušalcev v radijskih oddajah	26
MMC.....	26
I. NOVINARSKÉ VSEBINE	26
Očitek o manku novice o shodu upokojencev	26
Zakaj na teletekstu ni podatkov o vseh teniških turnirjih?.....	27
Pobuda: »Predlagam, da se dopiše tudi datum ob napovedanih dogodkih, in ne samo ura«	27
II. UPORABNIŠKE VSEBINE.....	27
RTV SLOVENIJA	28

I.	JEZIKOVNA KULTURA	28
	Dnevnik, 4. 10.: Napačna izgovorjava imena italijanskega skladatelja	28
	O izgovarjavi kratic.....	28
	Za sosedovo mizo, 25. 10.: »Škodra« namesto poslovenjenega imena Skader	30
	Pohvala: Mediji so nosilci povezovanja in krepitev slovenskega jezikovnega prostora	31
II.	OGLAŠEVANJE.....	33
	»Pritožba glede zavajajoče predstavitve oglasnega sporočila na strani MMC«	33
	Oglasi med nadaljevanko Sisi	34
	»Ali ocenjujete, da TV-prodaja sodi na slovensko nacionalno televizijo?«	34
III.	TEHNIČNE ZADEVE	37
	»Na koncu neprevedenih prispevkov informativni program enostavno objavi opravičilo«	37
IV.	DOSTOPNOST IN PRILAGOJENI PROGRAM.....	38
	Dnevna soba, 15. 10.: »Oddaja o invalidnosti brez podnapisov in brez tolmačenja v znakovnem jeziku«	38
	Nedelovanje e-bralca v prispevku v Odmevih, 17. 10.	39
V.	SPLOŠNO.....	40
	Razočaranje nad programom, preveč oglasov in plačilom RTV-prispevka	40
	PRILOGE	43
	PRILOGA 1: Poročilo v zadevi Intervju z gostom Borisom Cavazzo, 13. 10.....	43
	PRILOGA 2: Poročilo o odsotnosti načrtovane oddaje Intervju z gostjo Uršo Cankar Soares, 20. 10., in ponovitvi intervjuja z Melom Kovicem v tem terminu	51
	PRILOGA 3: Poročilo v zadevi »Pritožba glede zavajajoče predstavitve oglasnega sporočila na spletni strani MMC«	56
	STATISTIKA	62

TELEVIZIJA SLOVENIJA

I. INFORMATIVNI PROGRAM

Dnevnik, 1. 10.: »V Dnevniku ni bilo niti besede o protestih upokojencev«

Varuhinja je na neporočanje o shodu upokojencev v osrednji informativni oddaji Dnevnik, 1. oktobra, prejela štiri odzive, ki jih navajamo spodaj:

»Kot državljan RS in plačnik javne RTV se počutim prikrajšanega za objektivno poročanje o dogodkih tako doma kot v tujini. Danes v osrednjem Dnevniku ni bilo niti besede o protestih upokojencev in še nekaterih drugih, prav tako niti besede o protestnem pismu Izraela o nastopu predsednika vlade in zunanje ministrice v OZN.« (S. B.)

»Kot plačevalce vaših položnic me zanima, zakaj ne prenašate shoda upokojencev ?« (M. O.)

»Sem reden gledalec informativnega programa nacionalke. Najbolj zaželen termin je seveda ob 19h, če pa ne gre drugače, pogledam informativne oddaje ob drugih terminih. Informativnih programov drugih postaj ne utegnem spremljati. Toda včeraj, ko sem bil na obisku, sem mimogrede slišal prispevek Planeta TV o protestu upokojencev in drugih nezadovoljnih državljanov v središču Ljubljane. Ko sem ob 19h spremljal Dnevnik na nacionalki, o tem dogodku ni bilo niti besede! Kako je mogoče, da je nacionalka pred zadnjimi parlamentarnimi volitvami, v najbolj gledanem terminu ob 19h, redno poročala o petkovih kolesarjih, ki jih je bila le peščica, v istem terminu pa včeraj ni poročala o veliki množici nezadovoljnih ljudi? Takšno poročanje se mi zdi zelo nekorektno in neprofesionalno in mislim, da je vsakemu razmišljujočemu posamezniku jasno, da je politično in ideološko obarvano. /.../ Kot reden gledalec nacionalke in domoljub si želim bolj pluralne nacionalke.«(S. B.)

»/.../ Ne morem razumeti, da niste niti z besedo včeraj omenili upokojenskega protesta v Ljubljani in postavljanja zastavic za življenje. Vaša naloga je informiranje o dogodkih, pa naj so vam všeč ali ne. Ko pa gre za najmanjšo procesijo leve opcije, pa na veliko poročate. /.../« (M. G.)

Odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija Polona Fijavž

Vest o zboru upokojencev smo objavili v prvi informativni oddaji takoj po dogodku, v Poročilih ob 17h: <https://365.rtv slo.si/arhiv/porocila/175076140>. Hvala, ker nas spremljate.

ODGOVOR VARUHINJE Z MNENJEM

Poročilo o shodu, vključno z 10 fotografijami, je objavil MMC in si ga lahko preberete [tukaj](#). Uredništva se o tem, kdaj in kako obsežno objaviti vest ali poročilo o dogodku, odločajo na podlagi več meril, med drugim upoštevajo pomembnost, aktualnost in zanimivost dogodka, število in pomembnost drugih dogodkov na isti dan. Večina medijev je shod upokojencev, ki sta ga organizirala Inštitut 1. oktober in Glas upokojencev, zabeležila vsaj z vestjo, nekateri tudi z daljšim poročilom. Objava v Poročilih ob 17h, prvi informativni oddaji po koncu dogodka, je bila primerna, primerni sta bili tudi dolžina in vsebina vesti. Vendar je objava v Poročilih ob 17h le

delno nadomestilo za objavo v osrednji informativni oddaji, Dnevniku, ki jo spremlja širši krog občinstva in v njej pričakuje poročanje o vseh pomembnih dogodkih dneva.

Utrip, 5. 10.: »Neustrezna predstavitev sogovornika«

Gledalka T. L. se je v imenu skupine "Podporniki jedrske energije" pritožila nad "neustreznim" podpisom sogovornika v oddaji [Utrip, 5. oktobra](#):

»V oddaji Utrip, ki je bila na sporedu 5. oktobra 2024 na TV Slovenija 1, je avtorica predvajala izjavo g. Jana Haverkampa, ki ga je v branem besedilu predstavila kot »strokovnjaka za jedrsko energijo z Nizozemske« ter podpisala v podnapisu kot »Jan Haverkamp, Greenpeace«. VIR: <https://365.rtv slo.si/arhiv/utrip/175077195>

Gre za nepopolno predstavitev sogovornika, saj ne gre za neodvisnega strokovnjaka, kot je bilo razumeti iz predstavljenega, temveč omenjena oseba deluje v protijedrski organizaciji Svetovna informacijska služba za energijo WISE, kot je bilo nedavno pravilno predstavljeno v prispevku na spletni strani rtvslo.si. VIR: <https://www.rtv slo.si/slovenija/ob-osmih/jan-haverkamp-ce-recejo-da-bo-jedrska-energija-poceni-morajo-takoj-zazvoniti-alarmi/699899> ter v radijskim prispevku, kjer je nastopal gospod na Prvem radijskem programu <https://prvi.rtv slo.si/podkast/ob-osmih/173251622/175026604>.

Prepričani smo, da je treba poslušalcem, gledalcem in bralcem predstaviti različna mnenja. Vendar hkrati verjamemo, da je treba (predvsem v primeru širši javnosti nepoznanih oseb) tudi na televiziji, ne glede na časovne omejitve televizijskega formata, predstaviti vse pomembne podatke o sogovorniku, saj bodo lahko le v tem primeru gledalci oblikovali svoje mnenje o stališčih sogovornika.

Podobno zahteva za primer komentatorja Pravilnik o poklicnih standardih RTV Slovenija: »Podatki, ki jih poslušalci in gledalci morajo vedeti, so na primer: položaj in članstvo sogovornika v strokovnih organizacijah ali politični stranki, posebna akademska ali druga izobrazba.« Prepričani smo, da je treba določbo smiselno uporabljati za vse sogovornike v prispevkih, kjer bi tovrstne informacije lahko bistveno pojasnile navedene informacije oziroma mnenja sogovornika.

V tem kontekstu prosimo varuhinjo, naj skladno s svojimi pooblastili preveri primernost konkretnega (ne)predstavljanja sogovornika v prispevku, saj smo prepričani, da bi celostno podajanje informacije gledalcem predstavilo popolno sliko.«

Urednica Uredništva notranjepolitičnih in gospodarskih oddaj Nataša Rijavec Bartha

Avtorica oddaje Utrip je sogovornika podpisala s telopom Greenpeace. Dopisala bi še Svetovna informacijska služba za energijo WISE, vendar tehnične možnosti (omejeno število znakov za telop) tega ne dopuščajo. Pri formulaciji »strokovnjak za jedrsko energijo« se je zgledovala po Radiu Slovenija in MMC-ju, ki sta z njim v preteklosti že snemala pogovore. Pri tem pa avtorica ni trdila, da gre za neodvisnega jedrskega strokovnjaka; kot rečeno, podpisala ga je s telopom Greenpeace. Pomembno je povedati tudi, da so v oddaji Utrip tudi pri tej temi dobili besedo različno misleči sogovorniki.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Res je, kot ste zapisali, poleg različnih mnenj mora TV Slovenija gledalcem zagotoviti o vseh sogovornikih vse pomembne podatke, s pomočjo katerih lahko gledalci prepoznajo njihove kompetence za določeno vsebino, povezave in interese, pa tudi širši kontekst. Zato so za večino primerov ustrezna merila, kot jih zapisujejo [Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija](#) v točki 9.3, ki govori o gostujočih komentatorjih (na nek način imajo lastnosti gostujočih komentatorjev vsi, ki so z mnenji in stališči vključeni v novinarske prispevke):

»Gostujoči komentatorji že po definiciji predstavljajo svoje sodbe (stališča, mnenja) o javnih zadevah. Glede na njihovo vlogo RTV Slovenija kot ustanova javnega servisa ne bo vedno soglašala z mnenji teh komentatorjev. Hkrati pa se bo trudila, da z njihovim izborom zagotovi najširšo predstavitev pluralnih mnenj o še tako spornih dogodkih ali temah in da, ko je to pomembno, predstavi stališča in mnenja z različnih območij v državi. RTV Slovenija si bo dosledno prizadevala povabiti komentatorje, ki so znani po tem, da lahko povejo strokovno mnenje, izhajajoče iz natančnih informacij.

Poslušalcem in gledalcem je treba predstaviti vse pomembne podatke o komentatorju, da bodo lahko oblikovali svoje mnenje o njegovih stališčih in mnenjih. Podatki, ki jih poslušalci in gledalci morajo vedeti, so na primer: položaj in članstvo komentatorja v strokovnih organizacijah ali politični stranki, posebna akademska ali druga izobrazba. Opisi kot "svobodni novinar" ali "svobodni pisatelj" ne zadostijo tem zahtevam.«

Oddaja Utrip vključuje z izjavami številna mnenja in stališča ljudi, ki so bila sicer večinoma že izrečena med tednom, vendar komentatorski žanr oddaje novinarju omogoča zelo avtorski izbor izjav oziroma sogovornikov. Pomembno pa je, da ta izbor zagotovi najširšo možno predstavitev mnenj o vsaki temi. V oddaji Utrip, 5. 10. 2024, je bil glede jedrske energije izbor sogovornikov zelo pluralen.

Vas je najbolj zmotila nepopolna predstavitev Jana Haverkampa, ki je bil podpisan z organizacijo Greenpeace, v napovedi njegove izjave pa ga je novinarka označila kot »strokovnjaka za jedrsko energijo«. Ta opis vsekakor drži. Novinarka ni navedla, da gre za neodvisnega strokovnjaka, tudi iz ostalih navedb tega ni bilo mogoče sklepati. Podpis »Greenpeace« pa ga je jasno povezal s to okoljevarstveno organizacijo, ki je v Sloveniji dobro poznana, zato ta podpis pove gledalcem neprimerno več, kot bi povedal podpis »Svetovna informacijska služba za energijo WISE«. Tudi če bi podpisali obe organizaciji, informiranost gledalcev ne bi bila bistveno boljša, saj bi zaradi dolžine nekateri gledalci spregledali prvi, razumljivejši del.

Poleg tega moramo pri oddaji Utrip upoštevati še, da ne gre za polemično oddajo ali za predreferendumsko soočenje, kjer sogovorniki izražajo stališča za in proti in je zato zelo pomembno, da so sogovorniki zelo natančno in podrobno opisani. Utrip je tedenska oddaja, ki komentatorsko povzema glavne dogodke tedna – v tem primeru je povzela nekaj razprav o sprejemanju odloka o referendumu za JEK 2. Njihov izbor je bil dovolj celovit, podpisi pa zadostni.

Zato menim, da avtorica in uredništvo v tem primeru nista prekršila Poklicnih meril niti Programskih standardov.

Intervju, 13. 10.: Boris Cavazza – je intervju posegel v dostojanstvo intervjuvanca?

Intervju z Ježkovim nagrajencem Borisom Cavazzo, ki je bil na sporedu 13. oktobra, je sprožil v javnosti precej odzivov. Varuhinja je prejela pritožbi dveh gledalk, ki sta menili, da je bil gost prikazan »na način, ki je prizadel njegovo dostojanstvo«.

Za odziv je prosila urednika oddaje Intervju, odgovorno urednico Informativnega programa TV Slovenija in avtorja oddaje. Ob tem je izpostavila **dve dilemi**, in sicer:

- ali je intervju primeren žanr za osebe, ki jih želimo predstaviti kot pomembne osebnosti z bogatim življenjskim in delovnim opusom, a jim že peša spomin in zato lahko s tem prizadenemo njihovo dostojanstvo;
- ali v medijih in javnosti predstavljamo samo "popolne" ljudi brez napak in spominskih vrzeli ali pa je ena pomembnih nalog medijev detabuizacija staranja in gradnja vključujoče družbe, odprte za vse, saj je bogastvo družbe prav raznolikost in sprejemanje ljudi z vsemi njihovimi tegobami in pomanjkljivostmi.

Ker bosta dilemi s staranjem družbe čedalje pogostejši in se bodo z njimi vse pogosteje srečevali tudi novinarji in uredniki, je za strokovno mnenje zaprosila še Društvo psihologov Slovenije.

Po pridobljenih odzivih je varuhinja v presoji ugotovila, da **so se avtor, urednik in odgovorna urednica odločili za intervju zavestno in z zavedanjem, da mora biti izpeljan tenkočutno in tako, da ne bo prizadel dostojanstva intervjuvanca. Iz odgovora avtorja je tudi razvidno, da je intervjuvanec videl intervju pred objavo, prav tako njegovi najbližji, vsi so se z objavo strinjali. Zato razlogov za odpoved intervjuja ni bilo.**

Bolj vprašljiva pa je izbira žanra intervju, ki razgali mnoge šibkosti intervjuvanca. V tem primeru bi bila boljša izbira portret ali drug podoben žanr ali format, v katerem bi se izrisali vsi dosežki in mnenja portretiranca, težave intervjuvanca ne bi prišle do izraza. Zato je varuhinja uredništvu zapisala priporočilo za dva razmisleka:

- o skrbnejši izbiri gostov za oddajo Intervju;
- o morebitni širitvi žanrov Informativnega programa, saj to ni prvi primer, ko se je izkazalo, da za izbranega gosta ali temo Informativni program v ustaljenih oddajah nima na voljo ustreznega žanra.

Kljub temu pa se Informativni program ne bi smel odreči uporabi manj primernih žanrov v primerih, ko lahko prav (ali samo) z njimi prispeva k senzibiliziranju občinstva za vsebine, ki bi sicer ostale spregledane ali tabuizirane. Vendar mora to izvesti na način, da je občinstvu jasen namen takšnega odmika.

Celotno poročilo z odzivoma gledalk, odgovori avtorja, urednika oddaje in odgovorne urednice, mnenjem Društva psihologov Slovenija ter mnenjem varuhinje je objavljeno kot **PRILOGA 1** na str. 43.

Odsotnosti načrtovane oddaje Intervju z gostjo Uršo Cankar Soares, 20. 10., in ponovitev Intervjuja z Melom Kovicem v tem terminu

Varuhinja je med 15. in 30. oktobrom prejela 25 pisnih in 3 telefonske odzive, ki jih je sprožila informacija o odsotnosti načrtovane oddaje Intervju z Uršo Cankar Soares; oddaja bi morala biti na sporedu 20. oktobra. Pritožniki so izrazili protest proti takšni odločitvi, pa tudi pričakovanje, da bo intervju izveden in predvajan.

Ena pritožnica pa se je odzvala na ponovitev oddaje Intervju z Melom Kovicem, ki je bila na sporedu namesto načrtovanega intervjuja, 20. oktobra. Na njen dopis je odgovoril urednik oddaje.

Eden od gledalcev je svojo pritožbo glede odsotnosti načrtovane oddaje naslovil neposredno na odgovorno urednico Informativnega programa TV Slovenija, v vednost pa jo je poslal tudi varuhinji. Odgovorna urednica je v odgovoru zapisala, da vabljeni posameznici ne izpolnjuje kriterijev za gostovanje v oddaji Intervju in dodala: »Tema zelo polarizira javnost in tak format oddaje, po moji oceni, ni primeren.«

Varuhinja pa je vsem pritožnikom poslala enoten odgovor, da prejetega odziva ne more obravnavati, ker Pravilnik o delovanju varuhinje določa, da lahko obravnava samo vloge, ki se nanašajo na objavljene programske vsebine. S tem pravilnik, podobno kot tudi Zakon o RTV Slovenija, varuje uredniško in novinarsko avtonomijo in preprečuje vnaprejšnje vplivanje na program.

Glede na to, da načrtovani intervju ni bil posnet in predvajan, tudi ni možna verodostojna presoja, ali je šlo za neprimeren poseg odgovorne urednice, zato je varuhinja gledalcem zapisala le nekaj splošnih pojasnil o cenzuri, novinarski in uredniški avtonomiji ter odgovornosti odgovorne urednice.

Iz skopih in deloma tudi nasprotujočih si odgovorov odgovorne urednice in urednika oddaje pa je zaznala, da v posvetovanju urednika in odgovorne urednice niso bile dovolj podrobno in utemeljeno razjasnjene vse okoliščine in posledice izvedbe in neizvedbe intervjuja ter možne kršitve programskih standardov, poklicnih meril in etičnih načel programov RTV Slovenija v enem in drugem primeru. Manko teh utemeljitev pa pušča možnosti za zelo različne interpretacije.

Varuhinja je zato uredništvu priporočila notranjo razpravo o tem, kako v prihodnje zagotoviti temeljitejšo, odprto in argumentirano razpravo o gostih oddaje Intervju, na način, da bodo spoštovane tako novinarska avtonomija kot uredniška odgovornost, vse ustavno zagotovljene pravice, vsi programski standardi ter poklicna in etična merila in da bo o morebitnih razhajanjih, ki lahko v javnosti sprožijo različne interpretacije, javnost obveščena na primeren način.

V poročilu obravnavamo tako odzive na odsotnost načrtovane oddaje Intervju z Uršo Cankar Soares kot tudi odziv na ponovitev intervjuja z Melom Kovicem, 20. oktobra. Celotno poročilo z odzivi, odgovori pristojnih ter pojasnilom vsem gledalcem in priporočilom varuhinje uredništvu je objavljeno kot **PRILOGA 2** na str. 51.

Pohvale

Tanji Cegnar z Agencije Republike Slovenije za okolje

»Spoštovana gospa Tanja Cegnar, že leta vas spremljam pri vašem delu in me vedno znova navdušite. Vaš način, kako prikažete vremenske pojave in meteorološke razmere, je preprost. Kot geografinja, ki se ukvarjam tudi z meteorologijo, vas moram pohvaliti, saj ste me s svojim navdušenjem in strokovnostjo spodbudili, da sem še bolj vzljubila ta čudovit del geografije. Veselim se vsakokrat, ko vas vidim na zaslonu, in hvaležna sem vam, da svoje znanje delite z nami.

Lepo vas pozdravljam in vam želim še naprej uspešno delo.« (T. Z. F.)

Varuhinja je pohvalo posredovala meteorologinji **Tanji Cegnar** z Agencije Republike Slovenije za okolje. Dopisala ji je še, da je v zadnjih dveh letih prejela na rubriko Vreme več odzivov – največ o tem, da je rubrika prekratka in bi lahko vsebovala še kakšno podrobnost, letos pa tudi ob zamenjavi grafike, ki so jih oblikovalci preučili in tudi upoštevali. Meteorologinja se je na pohvalo in dopis odzvala:

»Najlepša hvala za posredovanje mnenja gledalke. Vedno smo veseli odziva gledalcev, še posebej tako pozitivnega. Bom delila s sodelavci. Glede nove grafike je predvsem od starejših gledalcev kar nekaj pripomb prišlo tudi do nas. Nanašale so se predvsem na kontrast grafike.«

Dopisniku iz Beograda Boštjanu Anžinu

»Edino, kar pohvalim - in tudi kakšno nagrado bi moral dobiti – je Boštjan Anžin. Noben od teh novinarjev v studiu – saj govorijo vse jezike in znajo marsikaj – a delo v studiu se ne more primerjati s tereni, kakšne dela Boštjan Anžin. Gre v Makedonijo, Bosno, Bolgarijo, Črno goro, po Srbiji ... Naredi po 100.000 km na leto, verjetno. Res, kapo dol. In kako naredi vse reportaže! Naredi tako, da se nam zdi, kot da smo tam. Sem gledal njegov prispevek v Tedniku iz Bosne, je res prikazal, kako živijo ljudje. Ko govori o politiki, pa na enostaven način vse razloži. /.../« (A. K.)

Oddaji Tarča o JEK 2, 10. 10.

»Pišem vam v zvezi z včerajšnjo Tarčo na temo JEK2. Za začetek naj priznam, da sem oddajo zaradi senzacionalističnega /.../ in nevsebinskega pristopa že velikokrat ugasnila po zgolj nekaj minutah, če me tema zelo zanima, pa se moram skoraj prisiliti k ogledu. Zato me je včerajšnja oddaja še toliko bolj presenetila, pozitivno seveda. Po dolgem času sem lahko spremljala vsebinsko, poglobljeno, koherentno oddajo, v kateri je do izraza prišlo tudi raziskovalno novinarsko znanje sodelavcev in sodelavk. Zelo me veseli, da je bila tako pomembna tema predstavljena na primeren način in upam, da bo tako kakovostnih oddaj še veliko. Prosim, prenesite zahvalo in čestitke ustvarjalkam in ustvarjalcem oddaje.« (K. R.)

Oddaji Tarča. Forum o JEK-u 2, 17. 10.

»Gospa varuhinja, presenetil vas bom. Pohvalil bom. Oddajo Tarča, TVS, 17. 10. :-)« (K. E.)

Kritike

»Dehumanizacija« v [Utripu](#), 5. 10.

»V nedavno ogledanem Utripu, ki ga je sestavila ga. Vidmajer, sem opazil moralno zavržno dejanje v montiranju in sestavljanju prispevka. Pri tem imam v mislih intervju z neimenovanim študentom, ki ga je novinarka vprašala stereotipno in prepogosto vprašanje: »Ali so to (leta študija) najboljši čas v življenju?«. Mladenič je storil nekaj nepričakovanega - ni podal socialno zaželenega odgovora. Ni igral brezskrbnega in optimističnega študenta. Odgovoril je iskreno; da nima previsokih pričakovanj in da se mu zdi, da so »najboljša leta že minila«. Študentovo mnenje je veljavno iz več razlogov. Ideja o študentskih najlepših letih je bila skovana v drugem času - v drugem stoletju in nič nenavadnega ni, da se posameznik danes tako ne počuti več. Podobno, kot je danes vseprisoten govor o Freudu in podzavesti, medtem ko v sodobni psihologiji prevladujejo že drugi pojmi. Starost študenta je prav tako povedna - po Eriksonovi psihosocialni teoriji razvoja je še vedno lahko v identitetni krizi, ki odraža zgodnje in srednje mladostništvo. Povedano drugače, nič ne vemo o notranjosti posameznika na zaslonu. Prav tako študent vstopa v obdobja prehoda v odraslost, ki prinaša nove obveznosti, če omenim le dve: vprašanje povezanosti z izvorno družinsko enoto in na drugi strani porajajoča se neodvisnost. In kaj je storila ga. Vidmajer? Kaj je tisto moralno zavržno? No, kot prvo je študenta dehumanizirala - njegov posnetek je izrabila za neko retorično figuro: »najboljši časi so že minili« je v počasnem posnetku zmontirala, kot da gre za besedilo v vakuumu, kot da ga ni izgovoril človek. Vse, da bi upravičila nek pavšalni in predvsem slabo razdelani pesimizem o slovenski notranji politiki. Tega ni storila enkrat - temveč štirikrat! Predstavljajte si, da ste ta študent - da gledate svoj iskren odgovor, izrabljen na tak način. Tega študenta bi moral nekdo videti, ne le slišati besed in jih izrabiti, kot je to storila ga. Vidmajer. Študenta ne poznam, sklepam, da ob vnovičnem poskusu ne bi odgovoril iskreno. To je tisto, zaradi česar smo res lahko pesimistični - ker toliko pove o naši družbi.« (J. A.)

[Oddaji Marcel](#), 14. 10.: [Intervju z Anžetom Logarjem](#)

»Popolnoma sem ogorčena nad intervjujem Marcela Štefančiča z Anžetom Logarjem. Gospod Štefančič je praktično ves čas, razen zadnjih kratkih vprašanj, porabil za to, da je vrtal vanj z vprašanji glede Janeza Janše, kar je obračal na neskončno različnih variant in načinov. Dejstvo sta, da Logar z Janšo očitno ni "skregan" in da ne izključuje koalicije s SDS - to pa je tudi vse, kar moramo trenutno vedeti o tej temi. Volivci bi želeli izvedeti, kakšen je konkretni politični program g. Logarja, ne pa poslušati /.../ M. Štefančiča z Janezom Janšo, ki mu prav zaradi /.../ - kako paradoksalno - izjemno krepki pomen, kar, domnevam, nista njegov cilj in strategija. V mojih očeh intervju ni bil le vsebinsko puhel, ampak tudi žaljiv do gosta, ker je bil ta prisiljen ves čas govoriti o nekom tretjem, in seveda ne bi presenečalo, če bi g. Logar v bodoče zavračal gostovanje v tej oddaji - pa ne zaradi averzije do "levega pola", ampak zaradi enotirnosti vprašanj.

Zakaj mora biti vsa Slovenija soočena z voditeljevo fiksacijo na prvaka SDS-a? In po zaslugi njegovih vprašanj nismo izvedeli ničesar o Logarjevem pristopu do dejanskih perečih težav naše države.

Če pa je Marcel želel razgaliti Logarjevo vsebinsko praznino ali to, da je zgolj bolj uglajen obraz SDS-a, bi lahko to naredil z zelo konkretnimi vprašanji o npr. slovenskem zdravstvu, šolstvu, gospodarstvu, energetiki, itd. In potem bi lahko dojali, kakšen je torej njegov vsebinski (ne)odmik od stranke, iz katere izvira. In potencialni volivec bi dobil konkretni uvid in argumente, zakaj (ne?) voliti bodoče Logarjeve stranke.« (P. H.)

Oddaji Marcel in voditelju

»Sem ena tistih, ki smo komaj čakali, da se vrne Studio City, pa se je vrnil samo Marcel. Še vedno rada preberem kakšno Štefančičevo modrovanje, največ v Mladini, sem pa tako kot moji znanci razočarana nad novo oddajo. Ne toliko zaradi vsebine, kot zaradi voditeljevega agresivnega poseganja v besede vabljenih. Preden vabljeni lahko sploh razvije svoj odgovor, ga že prekinja, bombardira s podvprašanji, z drugimi vprašanji ali odgovori kar sam. Vse izpade nestrpnost, histerično, kaotično in zato slabo gledljivo. Če je (dodatni) razlog za to pomanjkanje časa, bi bilo po mojem veliko bolje, da bi imel samo enega gosta. Prepričana sem, da bi vsi, sodelujoči in gledalci, imeli več od tega.« (P. J.)

»Marcel: ni urejen tako, kot se za javno TV spodobi. Najbolj pa moti to, da se ne zna pogovarjati. On kar vse ve sam. Zakaj potem sploh vabi ljudi v oddajo?/.../« (M. Z.)

Odzivno poročilo uredništva Informativnega programa TV Slovenija

Varuhinja je v [mesečnem poročilu za junij](#) (str. 7) pri odzivu na prispevek v oddaji Koda z naslovom Zdravniške napake, 22. junija 2024, ugotovila več kršitev Poklicnih meril in načel novinarske etike v programih RTV Slovenija, zato je uredništvu Informativnega programa priporočila razpravo o doslednejšem spoštovanju Poklicnih meril o točkah, ki so bile v oddaji kršene.

ODZIVNO POROČILO odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija **Polone Fijavž** na priporočilo varuhinje

O konkretnem primeru smo se v uredništvu tedenskih oddaj pogovorili takoj po objavi prispevka. Ugotovili smo, da so v Medicorju imeli možnost podati svoj pogled na izražene očitke, ki ga niso izkoristili, da je voditeljica in urednica oddaje postopala skladno s Poklicnimi merili in načeli novinarske etike in kršitev sami nismo zaznali. Hkrati je bila to priložnost za pogovor o interesih javnosti in pravice do obveščenosti.

II. KULTURNI IN UMETNIŠKI PROGRAM

»Zakaj se risanka Ela, Oskar in Hoo ne predvaja več?«

Gledalka **A. S.** je vprašala, zakaj priljubljene risanke njene hčerke ni več na sporedu TV Slovenija:

»V imenu hčerke D. me zanima, zakaj se risanka Ela, Oskar in Hoo ne predvaja več?«

Urednica Uredništva otroškega in mladinskega programa TV Slovenija **Martina Peštaj**

Risanki Ela, Oskar in Hu se je iztekla licenca za predvajanje, zato je ni več na sporedu. Ker se nam je več malih gledalcev potožilo, da jo pogrešajo, obljubljam, da jo bomo kmalu spet uvrstili v spored, zagotovo v novem letu.

Lepo pozdravljamo D. in jo vabimo, da nam sporoči, katere naše risanke še rada gleda.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Urednica je pojasnila, da risanke ni več na sporedu zaradi izteka licence za predvajanje. Tudi vaše vprašanje pa bo očitno prispevalo k temu, da bo prihodnje leto spet na sporedu.

Zakaj v soboto, 19. oktobra, ni bilo na sporedu 3. dela serije Pet prijateljev?

Gledalka **O. R.** je po dveh delih serije Pet prijateljev pričakovala še tretjega. Ker ga ni bilo, je bila razočarana, zato se je obrnila na varuhinjo:

»To soboto, 19. 10. 24, bi najbrž moral biti v otroškem in mladinskem programu TV Slovenija na sporedu 3. del nadaljevanke Pet prijateljev, Skrivnost Kirrinovega otoka. Moj vnuk je komaj čakal uro, ko naj bi bila nadaljevanke na sporedu. Prej smo si ogledali še ponovitev 2. dela, ker ga midva nisva videla. Seveda je temu sledilo veliko razočaranje, saj je bilo na sporedu nekaj čisto drugega kot 3. del nadaljevanke Pet prijateljev. Ali mi lahko posredujete odgovor oziroma pojasnite, zakaj se to dogaja? Nas odrasle gledalce že tako in tako peljete žejne čez vodo, zdaj pa na tak način izgubljate še mlajše?

Tudi izbora risank, ki je bil včasih na sporedu ob sobotah, ni več.«

Urednica Uredništva otroškega in mladinskega programa TV Slovenija **Martina Peštaj**

Nova serija Pet prijateljev, ki smo jo predvajali, je res sestavljena iz šestih delov, vendar so ustvarjalci vsebinsko v celoto povezali po dva dela, torej imamo tri miniserije po dva dela. Ustvarjalci predlagajo, da jih na tak način tudi predvajamo. Prvo miniserijo smo v spored uvrstili dve oktobrski soboti, naslednja bo predvidoma na sporedu med božičnimi prazniki, zadnja pa med zimskimi počitnicami. Sobotni jutranji blok za otroke je praviloma namenjen lastnim oddajam, ki jih ustvarjamo za otroke in mlade in ga dopolnjujemo z risankami in tujimi serijami. Risankam pa je namenjeno nedeljsko jutro, kjer že več kot 40 let predvajamo Živ žav, ki ga sestavlja več kot 20 premišljeno izbranih kakovostnih risank.

Gledalka se je odzvala:

»Hvala za odgovor in posredovane podatke. Jaz in moj vnuk zdaj to veva, ampak vsi ostali gledalci, ki spremljajo nadaljevanke, pa tega ne vedo. Nekakšen nenapisan red je, da se pač nadaljevanke kontinuirano predvajajo vsak teden. Ampak za mlajše gledalce ste pač iznašli nov termin predvajanja.«

III. RAZVEDRILNI PROGRAM

EMA 2025: »Povejte javnosti, da je znotraj javne RTV že danes vse znano«

Gledalec J. J. je poslal odgovornemu uredniku Razvedrilnega programa TV Slovenija, varuhinji pa v vednost, dopis z mnenjem o slovenskem izboru za pesem Evrovizije – EMA:

»Spoštovani g. Galunič! Ravno na www.rtv slo.si prebiram novico, ki jo je objavil MMC RTV Slovenija, da bo RP v letu 2025 organiziral festival "EMA 2025". S to objavo je RP odprl tudi javni razpis (javni natečaj/javno vabilo) za avtorje, izvajalce in druge glasbene ustvarjalce. Vse lepo in prav. A prosim, da ste pri tem odkriti in pošteni in povejte prosim javnosti že danes, da je znotraj javne RTV (v odnosu do Evrovizije 2025) že praktično danes vse znano. /.../ Dejstvo je, da je vse v rokah RTV SLO in v letošnjem letu smo dobili dokaz, da se RTV pri Evroviziji gre politično kuhinjo! (to je potrdila tudi KPK).

Zagovarjam nastop in udeležbo RTV Slovenija na Evroviziji, vsekakor, sem pa prepričan, da je že danes jasno in znano, kdo gre na Evrovizijo pod zastavo Slovenije, pa lahko organizirate EMO, objavite javno razpis ali pa se odločite za interni izbor ... Sploh ni pomembno. Na koncu boste znotraj javne RTV izbrali tistega, ki ga boste sami hoteli ...Ko boste na RTVSLO sešteli "pet plus pet" in boste ugotovili da denarja za Emo ni, boste šli v plan B

Že letos je bilo rečeno, da bo EMA in da bodo na EMI štiri skladbe, med katerimi bodo gledalci izbrali! Potem pa preobrat, da je bila pesem "Veronika" toliko boljša od vseh preostalih komadov, da se EME enostavno ni splačalo izvesti./.../ Srečno, RTV Slovenija na Evroviziji 2025 iz srca!«

Odgovorni urednik Razvedrilnega programa TV Slovenija Mario Galunič

Včeraj sem (kar dvakrat) prejel vaše pismo, ki se nanaša na razpis za izbor EMA 2025.

Večina zapisanega je vaše osebno mnenje in pogled na glasbeno in tudi politično dogajanje, zato tega ne želim(o) komentirati. Nič od tega ne bo imelo vpliva na razpis, ki smo ga včeraj objavili.

Na RTV SLO nam nikakor ni znano, kdo bo šel prihodnje leto na Evrovizijo, kot predvidevate sami. Želimo si čim več dobrih skladb in čim bolj zanimiv festival EMA 2025. V skladu z objavljenimi pravili bomo takrat izvedeli, kdo bo zastopal RTV SLO v Baslu. In nič prej.

ODGOVOR VARUHINJE Z MNENJEM

Prejela sem vaš dopis, ki ste ga poslali tudi odgovornemu uredniku Razvedrilnega programa TV Slovenija. V vednost sem prejela tudi njegov odgovor, v katerem vam je pojasnil namen razpisa. Temu nimam kaj dodati, razen obžalovanja ob prebiranju vnaprejšnjih obtožb brez utemeljitev. Glede izbora udeleženke Evrovizije 2024 pa pojasnujem, da je ta potekal pod drugim odgovornim urednikom, ki je tedaj prav zaradi ugotavljanja dejstev pri izpeljavi izbora za Pesem Evrovizije odstopil. Kot je RTV Slovenija takrat zapisala v sporočilu za javnost, je tedanji odgovorni urednik »ponudil odstop, da zagotovi nepristransko ugotavljanje dejstev pri izpeljavi projekta izbor za Pesem Evrovizije in zaradi skrbi za dobrobit RTV SLO, evrovizijskega izbora in izbrane izvajalke«.

IV. ŠPORTNI PROGRAM

Šport, 21. 9.: »Čemu takšen odnos do slovenskega nogometa?«

Gledalec L. P. se je obrnil na športno uredništvo in varuhinjo z vprašanjem in pripombami glede odnosa nacionalne televizije do državnega prvenstva v nogometu:

»22. 9. 2024 sem, tako kot vedno in že več kot 25 let, gledal šport na nacionalni televiziji in bil ponovno razočaran. Prispevek s kolesarske dirke je trajal krepko več kot 2 minuti in pol, sledil je prispevek o slovenski prvi nogometni ligi, ki je trajal točno 36 sekund in 43 stotink. V ta čas je vključen tudi napovednik voditeljice. Ne samo, da je bil prispevek brez kakršnihkoli izjav in zelo suhoparen, voditeljica ni niti z besedo omenila včerajšnjega rezultata s tekme Olimpije in Brava. /.../ Čemu takšen poniževalen in zaničevalen odnos do slovenskega nogometa, ki žanje super uspehe? Kdo bo ponosen na domačo ligo, če ne mi sami? Verjamem, da kot nacionalka imate določene omejitve, a dejstvo je, da je nogomet zelo podcenjen v primerjavi s kolesarstvom npr. Pa nimam nič proti nobenemu športu, sam sem športnik od glave do pet, moja podjetja so tudi veliki sponzorji športnih klubov in me zato takšno (ne)poročanje žalosti in jezi. Slovenski nogomet ima največ registriranih športnikov pri nas, kar pomeni, da je zanj največ zanimanja. Je globalni šport številka 1. Tako je tudi pri nas, v Sloveniji. In vi kot nacionalna televizija ste dolžni ga pokrivati, kot se spodobi za vsako normalno državo. Za primer se lahko ozrete že v sosednjo Hrvaško ali Avstrijo in boste zelo hitro videli precejšnje razlike.«

Urednik Uredništva športnih novic na TV Slovenija Anže Bašelj

Najlepša hvala za vaše sporočilo in mnenje. Pri DP v nogometu se vedno trudimo, da vsebine predstavimo na spoštljiv in objektivni način. Želel bi poudariti, da je to edino DP, kjer pokažemo zadetke z vseh tekem, poleg tega pa pripravimo tudi tonsko poročilo s terena za eno tekmo v vsakem kolu.

Tekma je bila odigrana dan prej, tako da smo gole pokazali na dan tekme, skoraj 24 ur kasneje pa je rezultat znan že vsem, tako, da je to informacija, ki se jo dobi lahko tudi na naši spletni strani. Smo informativna oddaja, poročamo o dnevnih dogodkih, ob tem pa smo časovno omejeni, še posebej med vikendi, ko je na sporedu veliko športnih dogodkov.

Nogomet ima pri nas izredno pomembno mesto, kar poskušamo pokazati z našo obsežno pokritostjo tega športa. V prilogi vam pošiljam povezavo do prispevka, kjer smo pokrili omenjeno tekmo:

<https://www.rtv slo.si/rtv365/arhiv/175073839?s=tv> (na 6:06)

Najlepša hvala za vaš odziv in razumevanje.

Odgovorni urednik Športnega programa TV Slovenija Gregor Peternel

Spoštujem vaše mnenje, a se z njim ne strinjam. Če delate analizo, potem jo naredite za daljše obdobje in potem primerjajte slovensko nogometno ligo z ostalimi ligami ali nogomet z ostalimi športi, pa boste videli, kakšno je razmerje.

Pri kolesarstvu govorimo o svetovnem prvenstvu, ki ima večjo težo kot tekma državnega prvenstva. Zanimanje za kolesarstvo je izjemno, govorimo o tekmi, ki je odločala o svetovnem

prvaku, na kateri je nastopil eden največjih zvezdnikov slovenskega športa. V nogometni vesti pa je voditeljica uvodoma povedala, da v prvih 63 minutah tekme ni kaj pokazati. Menim, da smo pokazali tisto, kar je bilo vredno pokazati.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Urednik športnih novic je podrobno odgovoril, kako in koliko so poročali o nogometu na dan, ki vas je zanimal; dodal je tudi pojasnilo o pravilih poročanja o državnem nogometnem prvenstvu. Odgovorni urednik pa je nakazal nekaj dejavnikov, ki vplivajo na odločanje o tem, koliko in kako poročati o različnih športih in različnih ravneh športnih tekmovanj.

Z vidika varovanja pravic gledalcev je pomembno, da imajo uredništva na vseh področjih vnaprej določena jasna pravila, ki so skladna z Zakonom o RTV Slovenija, Programskimi standardi in Poklicnimi merili in načeli novinarske etike v programih RTV Slovenija. Glede količine časa, ki jo uredništvo namenja posameznemu športu, mora upoštevati tako množičnost in priljubljenost posameznega športa kot tudi raven posameznega tekmovanja (državna, mednarodna ipd.). Ker v zadnjih letih slovenski kolesarji dosegajo izjemne uvrstitve na mednarodni ravni, imajo seveda temu primerno veliko pozornosti, podobno kot vsi drugi športi s pomembnimi mednarodnimi dosežki.

Bistvena naloga javne službe, ki jo opravlja RTV Slovenija kot javni zavod, pa je spodbujanje športa in zato zadostna pozornost vsem športom, tudi tistim, ki zaradi majhnega števila udeležencev ali manjše priljubljenosti v komercialnih medijih sploh niso prisotni.

Programski standardi zavezujejo programske ustvarjalce, da pri oblikovanju uredniške politike javni interes izpolnjujejo tako, da upoštevajo različne interese in pričakovanja javnosti.

Upam, da ste z vsemi pojasnili dobili dober vpogled v uredniška merila poročanja o športih in da ta ne kažejo omalovažujočega odnosa do nogometa.

V. SPLOŠNO

Pariz, 13. okrožje: »V filmu so predstavljeni neprimerni in neokusni prizori«

Gledalka **R. S.** se je pritožila nad izborom filma Pariz, 13. okrožje, v katerem so, tako meni, predstavljeni »neprimerni in v vseh ozirih neokusni vulgarni pornografski prizori«:

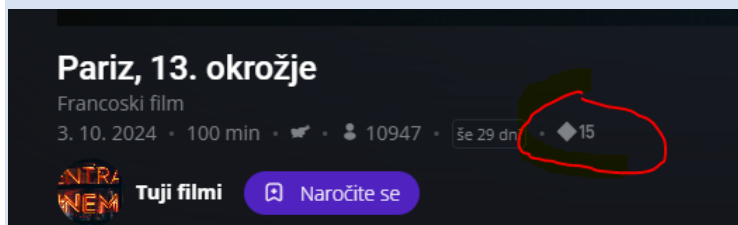
»V četrtek, 3. oktobra 2024, je bil na programu TV SLO 2 predvajan film 'Pariz, 13. okrožje'. V filmu so predstavljeni za nacionalno televizijo, ki je dostopna tudi mladoletnim otrokom, na dan predvajanja in še 29 dni, povsem neprimerni in v vseh ozirih neokusni vulgarni pornografski prizori. Dober evropski film erotiko in spolnost prikaže v tradiciji na povsem drugačen način, tudi sodobni dober film.

V imenu skupnosti staršev in pedagogov ter svojem imenu pozivam, da v prihodnje takšnih filmov, tako nasilnih in škodljivih za mlade, ne uvrščate na nacionalni program televizije.«

Selektor filma v Uredništvu tujih oddaj TV Slovenija Iztok Polanc

Film 'Pariz, 13. okrožje' je francoski umetniški film priznanega režiserja Jacquesa Audiarda o generaciji milenijcev in njihovem iskanju prostora v družbi. Vsebuje tudi nekaj drznih erotičnih prizorov, ki prikazujejo iskanje samega sebe tudi v smislu spolne identitete. Prizori nikakor niso pornografski, kar dokazujejo tudi cenzorske oznake, ki jih je film prejel pred predvajanjem v dveh primerljivih evropskih državah, ki jih smiselno povzema tudi naš cenzorski sistem. Nizozemska je imela oznako 14+, Nemčija 16+.

V skladu z našo zakonodajo smo film označili s 15+ pred predvajanjem na televiziji. Prav tako je ob kliku na predvajanje filma na portalu RTV 365 na začetku vidno jasno slikovno in govorno sporočilo, ki mlajšim od 15 let odsvetuje ogled filma. Prav tako je pod naslovom filma jasno viden piktogram s številko 15, ki jasno označuje, da je to vsebina, primerna za starejše od 15 let. Prilagam posnetka strani.

Urednica Uredništva tujih oddaj **Neli Vozelj Aberšek** je zapisala, da se s pojasnilom selektorja v celoti strinja. Z odzivom gledalca je seznanila tudi strokovno sodelavko **Aleksandro Botteri**, ki se ukvarja z označevanjem vsebin, neprimernih za otroke in mlade do 18. leta, ki pa je ob tem opozorila na težavo dostopnosti v rtv365:

»Je pa res, da imajo ostale platforme rešeno tako, da imamo kot starši možnost zakleniti oziroma omejiti dostop do določenih vsebin, ki niso primerno za mlajše otroke. Pri nas pa je 365 omogočen vsem.«

Urednica Uredništva tujih oddaj je na to dodala, da so se na RTV Slovenija o tem že večkrat pogovarjali, zato je poslala dopis gledalke tudi direktorici digitalnih vsebin RTV Slovenija.

Direktorica digitalnih vsebin RTV Slovenija Kaja Jakopič

Na TV-aplikaciji RTV 365 že omogočamo t. i. starševski nadzor, s katerim lahko starši omejijo dostop do vsebin, ki niso primerne za mladoletne uporabnike, podobno kot pri drugih tovrstnih

aplikacijah. Funkcionalnost smo implementirali, ker gre za aplikacijo, ki jo tipično uporablja več uporabnikov.

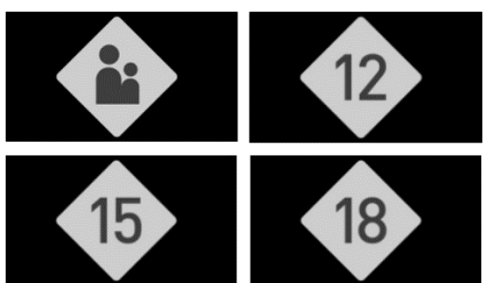
Na mobilni aplikaciji ter spletnem portalu RTV 365 takšna funkcionalnost ni bila implementirana, saj gre za aplikaciji, ki sta namenjeni osebni uporabi. Staršem mladoletnih otrok ne bi priporočali, da otrokom namestijo aplikacijo RTV 365, temveč otroški aplikaciji Živ žav ali Čist hudo, ki sta posebej namenjeni ciljni publiki otrok.

Zavedamo se, da ima tudi marsikateri otrok možnost nameščanja aplikacij oz. dostopa do spletnih strani. Zato bomo razmislili o možnostih, da bi vsebine, ki niso primerne mlajšim otrokom, v prihodnosti zaščitili tudi na teh platformah.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Odgovori kažejo, da ste z dopisom opozorili na precej kompleksno težavo dostopnosti neprimernih vsebin otrokom in mladim. Zaščito otrok in mladih pred programskimi vsebinami, ki jim lahko škodujejo, sicer podrobno ureja [Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah](#). Ta izdajatelj televizijskih programov in ponudnikom avdiovizualnih medijskih storitev na zahtevo nalaga, da programske vsebine, ki bi otrokom in mladoletnikom utegnile škodovati, ustrezno zaščitijo oziroma označijo, nadzor nad tem pa izvaja Agencija za telekomunikacijska omrežja in storitve (AKOS)

Otrokom in mladoletnikom neprimerne oziroma potencialno škodljive vsebine morajo biti pred predvajanjem opremljene z ustreznim akustičnim in vizualnim opozorilom, med predvajanjem pa označene z ustreznim vizualnim simbolom:

Iz navedenega menim, da je bil film 'Pariz, 13. okrožje', primerno označen. Predvajan je bil v večernem času, ko so lahko predvajane tudi vsebine, ki niso primerne za otroke in mladostnike. Selektor je pojasnil, kaj so upoštevali pri določitvi starostne oznake.

Podrobnejša merila za razvrščanje in označevanje filmov in drugih programskih vsebin, ki bi lahko škodovale otrokom in mladostnikom, podrobneje ureja [Splošni akt o zaščiti otrok in mladoletnikov v televizijskih programih in v avdiovizualnih medijskih storitvah na zahtevo](#).

Izdajatelji televizijskih programov, ponudniki storitev na zahtevo in agencija pa za enostavnejše in zanesljivejše razvrščanje programskih vsebin uporabljajo informacijsko podprt sistem [Gledoskop](#), ki vsebuje tudi javno dostopno bazo vseh že klasificiranih vsebin, opremljeno s piktogrami, ki pojasnijo razloge za starostno priporočilo.

Če menite, da je bil film neprimerno označen ali da bi lahko škodoval razvoju otrok in mladoletnikov, lahko podate prijavo na agencijo Akos [tukaj](#).

Veliko težje, če ne skoraj nemogoče, pa je zavarovati otroke in mlade pred neprimernimi vsebinami na napravah in platformah, ki so jim dostopne čez dan. Direktorica digitalnih vsebin je navedla, da TV-aplikacija RTV 365 že omogoča starševski nadzor, s katerim lahko starši omejijo dostop do vsebin, ki niso primerne za mladoletne uporabnike. Dodala je tudi, da bodo poskušali urediti dodatne zaščite dostopnosti tam, kjer jih še ni.

Ob tem je seveda največja težava v tem, kako v "vesolju" zelo različnih možnosti dostopanja do vsebin zagotoviti dostopnost do določenih vsebin samo odraslim in jo omejiti otrokom in mladim. RTV Slovenija ima za to kar nekaj možnosti, pa tudi veliko odgovornost. Vendar je za optimalno zaščito otrok in mladih zelo pomembno tudi sodelovanje staršev, ki vedo, do česa dostopajo njihovi otroci, in jih usmerjajo v vsebine, ki so zanje primerne. Glede na skrb in odgovornost, ki ste ju izkazali z dopisom, verjamem, da ste in še boste kot starši in kot pedagogi svoj del zgledno opravili.

Ponovitve in označevanje oddaj

Gledalec Š. V. se je obrnil na varuhinjo z vprašanjem, zakaj so številne oddaje označene z oznako "pon" in s priporočilom za ogled v spremstvu staršev:

»Prosim, če mi lahko pojasnite, zakaj so skoraj vse oddaje z oznako "pon", torej ponovitev, saj imamo funkcijo gledanja "za nazaj", ali pa nimate ideje ali volje za kaj novega. Pa še, zakaj pri skoraj vseh oddajah, tudi poljudnoznanstvenih (skoraj pri risankah), opozarjate, da lahko gledamo samo v spremstvu staršev ...«

ODGOVOR VARUHINJE

TV Slovenija nikoli ni pripravljala toliko programa, da bi na TV SLO 1 vseh 24 ali 20 ur, kolikor traja njen program, predvajala samo premierne oddaje. To bi terjalo veliko več kadrov in denarja, kot ga ima na voljo sedaj in kot ga je imela v preteklih letih.

Kot lahko tudi sami preverite v [Letnem poročilu RTV Slovenija 2023](#), str. 35, delež ponovitev na TV SLO 1 in TV SLO 2 že vrsto let presega polovico predvajanih vsebin, od leta 2019 do 2023 se je gibal med 54,3 odstotka in 61,4 odstotka. Zaradi finančnih težav ta delež z leti žal narašča, saj sta produkcija in odkup premiernega programa povezana s stroški.

Drugi razlog za ponovitve so tudi navade gledalk in gledalcev. Največ gledalk in gledalcev je pred TV zasloni zvečer, zjutraj in deloma še čez dan. Pozno zvečer začne število gledalcev upadati, kar je seveda logično, saj gre za nočni čas, namenjen počitku, še zlasti za vse tiste, ki imajo naslednji dan službene ali druge obveznosti. Kljub temu so takrat na sporedu nekatere premierne oddaje, saj v osrednjem programskem času zmanjka časa za vse. Na TV Slovenija 1 so zelo pozno zvečer na sporedu mnoge odlične oddaje Kulturnega in umetniškega programa, bodisi lastne bodisi tuji dokumentarni filmi. Ker si mnogi gledalci teh oddaj ne morejo ogledati ob prvem predvajanju, si jih lahko ogledajo naslednji dan v ponovitvi.

Ob tem moram dodati, da vsi gledalci TV Slovenija nimajo možnosti ogleda za nazaj, RTV Slovenija pa mora skrbeti, da imajo tudi ti možnost ogleda oddaj.

Seveda pa mora TV Slovenija vse oddaje, ki jih ne predvaja prvič, primerno označiti, saj bi sicer gledalce zavajala. V sporedu so označene z besedo "ponovitev", med predvajanjem pa z napisom "znova".

Naj dodam še, da je delež ponovitev bistveno večji v poletnih mesecih (julij, avgust, deloma junij in september). Tudi na podlagi številnih pripomb gledalk in gledalcev, da takrat »skoraj nimajo česa gledati«, sem že drugo leto zapored vodstvu TV Slovenija priporočila, da v poletnih mesecih zmanjša delež ponovitev in poveča delež premiernih vsebin.

Glede drugega vprašanja, o označevanju, vam pošiljam odgovor **Roka Smoleja**, pomočnika direktorice TV Slovenija za programske zadeve:

»RTV Slovenija mora vsebine, ki jih predvaja, označevati in časovno umeščati po [Splošnem aktu o zaščiti otrok v avdiovizualnih medijskih storitvah](#). Oznake so zgolj **priporočilo (vodilo) staršem oz. njihovim skrbnikom in za starše niso obvezujoče**.

Oznako v spremstvu staršev določa 5. člen (programske vsebine, primerne za otroke z vodstvom staršev). Oznako poljudnoznanstvena oddaja ali risanka dobi, v kolikor vsebuje blage in redke prizore nasilja, redke strašljive prizore, zvoke ali učinke, prizore nevarnega vedenja, ki bi ga otroci lahko posnemali, redke prizore diskriminacije, ki so prikazani v izobraževalnem ali zgodovinskem kontekstu, prizore golote brez konteksta spolnosti, redke uporabe kletvice, ki ni žaljiva ... Za bolj natančno pojasnilo bi morali vedeti, točno katero oddajo ima gledalec v mislih.«

Pobuda: Božično voščilo in novoletna poslanica naj bosta vpisani v sporedu

Gledalec **A. V.** je pred bližajočimi se prazniki podal pobudo, da bi božično voščilo in novoletno poslanico uvrstili v spored:

»/.../ Pobudo imam za božično voščilo in praznične poslanice. Na radiu jih ponavadi povzamejo. Na televiziji pa dajo božično voščilo med reklame s šunko in potico, tam nekje nekaj minut pred osmo zvečer. Podobno je s prazničnimi poslanicami predsednice države. Tudi v sporedu jih ni, zato gre marsikatero voščilo mimo nas. Predlagam, da jih vsaj vpišete v spored, da jih ne bomo spregledali, če jim že boljšega mesta na najdete.«

RADIO SLOVENIJA

I. RADIO PRVI

»Nesorazmerno dolg povzetek govora ruskega predstavnika v VS«

Poslušalka **V. D. K.** je amerškemu dopisniku RTV Slovenija očitala »nesorazmerno dolg povzetek govora« ruskega predstavnika v Varnostnem svetu v [Drugi jutranji kroniki](#), predvajani 3. oktobra, in ob tem izrazila mnenje, da je prispevek zvenel kot »proruska propaganda«:

»Dopisnik A. Stopar je danes, v četrtek, 3. okt. 2024, v svojem prispevku o dogajanju v VS predvajal tudi nesorazmerno dolg povzetek govora ruskega predstavnika v VS. Delno v ruščini,

nato prevod. To, kar je Rus govoril, je bila hipokrizija prve vrste. Diplomati države Rusije, ki je napadla neodvisno državo Ukrajino, očita Izraelu, ki je bil napaden, zločine v Gazi in Libanonu. Rusija izvaja identična grozodejstva, le da kot agresor.

Popolnoma neprimerno je, da je dopisnik govora Rusa uvrstil v svoj prispevek, saj je ta izzvenel kot očitna prorуска propaganda. Brez komentarja takšen tendenciozni govor ne sodi v eter.

Ni mi všeč, da s poslušalci manipulirate oz. nas podcenjujete. Zaradi neobjektivnosti ste soodgovorni za naraščajoči antisemitizem v Sloveniji.»

Odgovorni urednik Radia Prvi Danijel Poslek

Poudarjam, da je ocena o (ne)sorazmernosti dolžine povzetka govora ruskega predstavnika v VS izrazito subjektivne narave. Obenem pa je dejstvo, da se kolega Stopar v svojem prispevku ni opredeljeval do izrečenega, ampak je v luči celovitosti informiranja zgolj povzel dogajanje. Komentar slišane bi bil možen le v primeru, če bi prispevek bil označen kot komentar, kar pa ni bil, zato komentiranje ni sprejemljivo.

Hkrati opozarjam, da je v prispevku zajel tudi stališča ameriške veleposlanice, generalnega sekretarja OZN ter libanonskega, izraelskega in iranskega veleposlanika pri OZN. Vse to priča o tem, da je šlo za celovit povzetek razprave v Varnostnem svetu in nikakor ne za manipulacijo, podcenjevanje ali neobjektivnost.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Poslušala sem prispevek, ki je dostopen [tukaj](#). Celoten prispevek je dolg dve minuti. Največ časa, 38 sekund, zavzema del, ki povzema besede generalnega sekretarja OZN A. Guteresa, sledi 24 sekund dolg povzetek govora ameriškega veleposlanika, nato 25 sekund dolg prispevek ruskega veleposlanika in 25 sekund dolg skupni povzetek nastopov libanonskega, izraelskega in iranskega veleposlanika.

Iz navedenega torej ne moremo sklepati, da je šlo za nesorazmerno dolg povzetek ruskega veleposlanika, saj je bil ta le za sekundo daljši od ameriškega, torej praktično izravnani. V celotnem prispevku je zavzemal manj kot četrtino prispevka. To navajam samo za lažji vpogled v dolžine posameznih povzetkov. Sicer je pri poročilu z dogodka pomembno, da čim bolj verodostojno in celovito povzame vse bistveno dogajanje in da ne izpusti nič pomembnega. Če bi novinar izpustil vsebino govora ruskega veleposlanika, bi storil prav to, kar bi bilo v nasprotju s Poklicnimi merili in načeli novinarske etike v programih RTV Slovenija. Poročilo je novinarski žanr, ki ga poslušalci dojemajo kot informiranje o dogajanju, pri čemer znajo večinoma sami presoditi, ali so navedbe govorcev resnične ali hipokrizija, laž, zavajanje ... Pri tem jim pomaga tudi jasna navedba, kdo izreka določene besede. Nasploh so dnevnoinformativne oddaje večinoma namenjene poročanju, redkeje komentiranju, temu so praviloma namenjene daljše analitične oddaje, kot je denimo Studio ob 17.00.

II. VAL 202

Petkova centrifuga, 11. 10: »Menim, da je novinar kršil tako zakonodajo kot tudi etična načela«

Poslušalec **M. D.** se je odzval na oddajo [Petkova centrifuga](#), ki je bila na sporedu 11. oktobra:

»Pišem vam v zvezi z oddajo Petkova centrifuga, ki je bila predvajana dne 11. 10. 2024. Menim, da je novinar Mitja Peček s svojim prispevkom ravnal v nasprotju s standardi novinarske etike in zakonodajo, ki ureja medijsko dejavnost.

V svoji oddaji je novinar:

1. **Podal komentarje brez preverjanja dejstev** – Novinar je podal več trditev, ki niso bile podprte z dokazi. Med drugim je izraelsko vojsko poimenoval teroristično (»izvedla teroristično akcijo«), mednarodno prepoznana teroristična gibanja pa označil kot »skrajna islamistična gibanja«, kar je v nasprotju z določbami **Zakona o medijih (ZMed)**, ki v 5. členu določa, da mora biti novinarsko poročanje resnično in nepristransko. Poleg tega je takšno ravnanje v nasprotju s **Kodeksom novinarjev Slovenije**, ki v 1. členu navaja, da mora novinar preveriti točnost zbranih informacij in ne sme zavajati javnosti. Ob dejstvu, da je novinar na Radiu Val 202 prvi seznanjen z mednarodnim dogajanjem, razumem to preobračanje dejstev kot veliko manipulacijo in zavestno vplivanje na javno mnenje, kar je z vidika novinarske etike nedopustno.

2. **Prikrito oglaševanje drugih medijev** – Novinar je v svojem prispevku posredno promoviral vsebine drugih medijskih hiš (omenil je »novinarko portala N1« in predvajal njeno mnenje), kar predstavlja kršitev pravil, ki urejajo prikrito oglaševanje. Po **Zakonu o medijih (21. člen)** je prikrito oglaševanje prepovedano, saj krši načelo preglednosti in nepristranskosti novinarskega dela. Tovrstno dejanje je prav tako v nasprotju z etičnim kodeksom, ki zahteva jasno ločitev med oglaševanjem in novinarsko vsebino

3. **Ustvarjanje teorij zarote** – Novinar je z nepodprtimi domnevmami širil teorije zarote ob izstopu Anžeta Logarja iz SDS, čeprav za to nima nobenih indicev, še manj pa dokazov. Njegovo mnenje sem razumel kot vnaprejšnjo diskreditacijo kakršnegakoli koraka, ki ga bo omenjeni poslanec naredil. Takšno ravnanje zaradi vpliva na javno mnenje močno škoduje dobremu imenu omenjene osebe. To je v nasprotju z 2. členom **Kodeksa novinarjev Slovenije**, ki zahteva, da novinarji prispevajo k širjenju resnice in ne smejo zavajati javnosti z nepreverjenimi trditvami. Takšno poročanje ustvarja napačne percepcije in spodkopava zaupanje v medije.

Menim, da je novinar z zgoraj navedenim ravnanjem kršil tako zakonodajo kot tudi etična načela, ki bi jih moral spoštovati. Zaradi navedenih kršitev vas pozivam, da ustrezno ukrepate in zagotovite, da se podobni primeri v prihodnje ne bodo ponavljali.«

Odgovorni urednik Vala 202 Boštjan Reberšak

Uvodoma pojasnjujemo, da je oddaja Petkova centrifuga komentar, kar je zaznati tudi iz opisa oddaje na spletni strani: »Slikovita prisposoba v naslovu dolgoletne petkove oddaje na Valu 202 pove na kratko vse o njeni vsebini. Med kronističnim registriranjem dogodkov avtorji po pomembnosti in svoji presoji izločijo in ožamejo bistvo.«

Poslušalca je zmotilo poimenovanje, da je Izrael »izvedel teroristično akcijo«. Če sledimo definiciji terorizma: »Terorizem je po definiciji vsako organizirano nasilno dejanje, ki je usmerjeno proti civilistom in/ali civilnim ustanovam v politične oziroma gospodarske namene«, verjetno težko trdimo nasprotno. Če osvetlimo še s podatki mednarodnih institucij, med njimi OZN in Unicefa, je bilo v letu dni na ozemlju Palestine ubitih več kot 42 tisoč ljudi, povečini civilistov. Po podatkih Združenih narodov je približno 60 odstotkov žrtev žensk, otrok in ostarelih. Organizacija navaja tudi večkratno mučenje zdravniškega osebja in načrtno targetiranje medicinskih vozil. Med cilji izraelske vojske so tudi civilna infrastruktura, bolnišnice in begunska taborišča. Glede poimenovanja »skrajno islamistično gibanje« pojasnjujemo, da je gibanje Hamas nastalo konec leta 1987 in ima korenine v Muslimanski bratovščini, eni glavnih islamističnih organizacij, ki je nastala v Egiptu, prvo vejo zunaj matične države pa je ustanovila prav v Palestini.

V nadaljevanju poslušalec novinarju očita prikrito oglaševanje drugih medijev, ob čemer pojasnjujemo, da ne gre za oglaševanje, pač pa za navajanje vira, kar je eno od temeljnih vodil novinarskega dela in je zapisano v 4. členu Kodeksa novinarjev Slovenije.

Poslušalec novinarju očita tudi kršitev 2. člena Kodeksa novinarjev Slovenije, ki govori o tem, da se mora novinar izogibati osebno žaljivemu predstavljanju podatkov in dejstev. Pri tem ne razumemo, s čim naj bi novinar kršil omenjeni člen, pa tudi ne, s katerimi nepodprtimi domnevami naj bi širil domnevne teorije zarote. Da poslanec Anže Logar samega sebe vidi kot »povezovalca nasprotujočih si ideoloških polov«, je mogoče razbrati iz njegovih javnih nastopov, v katerih je večkrat poudaril, da je »po naslednjih volitvah nujno sestaviti široko koalicijo« oziroma, da se bo po naslednjih parlamentarnih volitvah zavzemal »za sredinsko pot in široko sodelovanje«.

Prepričani smo, da tovrstna oddaja, ki sodi v zvrst komentarjev in ne gre za poročanje, ne ustvarja napačne percepcije med poslušalci.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Menim, da je odgovorni urednik primerno pojasnil marsikatero vašo dilemo. Uvodoma je poudaril, da je oddaja Petkova centrifuga žanrsko opredeljena kot komentar, kar je razvidno tudi iz opisa oddaje. Komentar je novinarski žanr, ki ocenjuje, vrednoti, pojasnjuje in analizira aktualne dogodke in dogajanja, razmerja med njimi in ozadja ter jih umesti v širši družbeni kontekst. O vsem sme izrekati tudi mnenje in stališče. Za komentar torej veljajo drugačna pravila kot za poročilo.

V Poklicnih merilih in načelih novinarske etike v programih RTV Slovenija je o komentarju zapisano:

»Kadar se odločamo za objavo osebnih mnenj novinarja, je treba zelo jasno opozoriti, da gre za komentar. Ker subjektivna mnenja temeljijo na določenih, velikokrat tudi parcialnih dejstvih, morajo uredniki zagotoviti, da bodo zasnove in vsebine komentarjev čim bolj pluralne. V določenem obdobju morajo biti komentarji uravnoteženi, to pomeni, da morajo biti zajeta vsa relevantna stališča. Nobeden od zaposlenih novinarjev in urednikov na RTV Slovenija nima monopola nad komentarjem. To velja tudi za zunanje komentatorje.«

Oddajo Petkova centrifuga pripravlja več avtorjev, kar zagotavlja širši razpon mnenj.

Na vaše konkretne očitke dodajam še nekaj pojasnil.

Glede dela komentarja o dogajanju v Izraelu in Gazi, kjer očitata, da je novinar »izraelsko vojsko poimenoval teroristično« (»izvedla teroristično akcijo«), mednarodno prepoznana teroristična gibanja pa označil kot »skrajna islamistična gibanja«, sem poslušala daljši odsek oddaje, kjer je bilo izrečeno to, kar navajate.

Pri poslušanju sem ugotovila, da vaš očitek ne drži. Novinar je namreč povedal:

»V ponedeljek je minilo leto dni od napada skrajnega palestinskega islamističnega gibanja Hamas na Izrael. V skrbno načrtovani **skrajno barbarski teroristični** akciji je množica napadalcev pobila približno 1200 ljudi ter ranila ali kako drugače - tudi spolno- zlorabila približno 5000 ljudi. Več kot 250 jih je vzela za talce.

Izrael je odgovoril s teroristično akcijo, ki zdaj traja že več kot leto dni. Oziroma s tako imenovano kopensko operacijo ...«

Podčrtala sem del, ki kaže, da za teroriste ni označil ne Izraela ne Hamasa, je pa kot teroristična označil dejanja, vendar ne samo dejanj Izraela, temveč tudi Hamasov napad. Zato tega dela ne moremo označiti za zavajajočega, temveč menim, da je bil skladen s Poklicnimi merili in načeli novinarske etike v programih RTV Slovenija, pa tudi z Zakonom o RTV Slovenija (v pritožbi ste verjetno pomotoma zapisali, da gre za kršitev 5. člena Zakona o medijih, saj je zaveza, *»da mora biti novinarsko poročanje resnično in nepristransko«*, ki ste ga navedli, del 5. člena Zakona o RTV Slovenija in ne Zakona o medijih).

Glede drugega očitka, o prikitem oglaševanju, je odgovorni urednik primerno pojasnil, da ne gre za oglaševanje, pač pa za navajanje vira, kar je eno od temeljnih vodil novinarskega dela. Zato vsi kredibilni mediji vedno, ko povzemajo navedbe drugega medija, to povedo ali zapišejo. Varuhinja ne presojam, če je to skladno s Kodeksom novinarjev Slovenije, ker to presoja Novinarsko častno razsodišče. Preverjam pa, ali je to skladno s Poklicnimi merili in načeli novinarske etike v programih RTV Slovenija, ki so za programske ustvarjalce RTV Slovenija zavezujoči. Točka 1.3 teh pravil o tem pravi:

»Novinarji in uredniki RTV Slovenija morajo spoštovati temeljno profesionalno pravilo, da je treba vse podatke pred objavo preveriti. Če to ni mogoče, je nujno navesti vir.«

Glede zadnjega dela oddaje, o Anžetu Logarju, menim, da ga ne moremo presojati po poročevalskih standardih, temveč, kot sem zapisala že uvodoma, po merilih za komentar in interpretativne novinarske vrste, v katerih novinar sme zapisati ali povedati mnenje o dogajanju.

Zato menim, da oddaja ni kršila nobene zakonske določbe, niti Programskih standardov RTV Slovenija ali Poklicnih meril.

III. RADIO MARIBOR

Zakaj rubrike Čestitke na Radiu Maribor ni mogoče poslušati za nazaj?

Poslušalka I. O. se je obrnila na varuhinjo z vprašanjem, zakaj na Radiu Maribor ni možno poslušati čestitk za nazaj:

»Čestitke in pozdrave na Prvem programu Radia Slovenija lahko poslušamo za nazaj, tudi Glasbo po željah na Radiu Koper. Radio Maribor pa tega ne izvaja, kot so mi dejali, zaradi avtorskih pravic. Pa bi res želela zvedeti, ali lahko vsak po svoje to regulira in zakaj!? Pravna podlaga ali je kaj drugega posredi?

Ko daš nekemu čestitko za rojstni dan - običajno v nedeljo, takrat so pri kosilu (če je okrogla obletnica, pa tudi kje drugje) teče med ljudmi pogovor. Eni so bolj glasni kot drugi in težko čestitko lepo slišimo, če je ne posnamemo. /.../ Rada razveselim svoje domače in prijatelje s čestitko na radiu, kar je za marsikoga prvič, sploh za starejše. Zakaj ne bi nekdo za 80 ali 90 let zaslišal svoje čestitke na radiu? Če ujameš še skladbo, ki mu je pri srcu, je še lepše. Tudi v Domu starostnikov so veseli, ko jo zavrtijo še enkrat, ker starejši bolj slabo slišijo. Pa otroci so tudi zadovoljni - vnuku je sinova žena morala zavrteti skladbo Če si srečen ... petkrat, tako jo je rad poslušal in plesal.

V Mariboru imam tri brate, rojeni smo en za drugim, tako da prihajajo 70-letnice že dve leti. Pa še svakinje ... Težko lovim Radio Maribor na Obali. In rada bi zvečer, ko je mir in se usedem k računalniku, poslušala mojo čestitko na Radiu Maribor, pa ne morem. In mar ne bi bilo lepo, da bi tudi bratje in njihovi družinski člani lahko še enkrat v miru poslušali čestitko z radia? /.../ Mnogim je radio pri srcu. Meni dela radio doma in na njivi oziroma vrtu. Mali tranzistor imam ves čas v žepu. Na televiziji gledam samo Dnevnik, Vreme, Slovensko kroniko, kaj pametnega pogledam za nazaj, ko pridem z njive.«

V. d. odgovornega urednika Radia Maribor Danijel Poslek

Radio Maribor je pred 14 dnevi prešel na novo spletno stran. V sklopu tega projekta odpravljamo tudi težave, na katere je opozorila poslušalka.

Računam, da bo do sredine novembra vpeljana rešitev, s katero bomo na spletni strani omogočili (časovno nekoliko omejen) dostop do čestitk.

ODGOVOR VARUHINJE Z MNENJEM

Iz odgovora izhaja, da gre začasne težave in ne za trajno prakso Radia Maribor.

Nekoliko skrbi najava, da bo dostop do oddaje s čestitkami poslušalcev »časovno nekoliko omejen«. Vsekakor menim, da mora biti oddaja na voljo dovolj dolgo. Vas pa vabim, da tudi vi spremljate dostopnost te oddaje in me obveščate, ali ste z njo zadovoljni ali ne.

IV. RADIO SPLOŠNO

Pobuda: Več sodelovanja poslušalcev v radijskih oddajah

Poslušalec **A. V.** se je odzval s pobudo, da bi poslušalce več in pogosteje vabili k sodelovanju v radijskih oddajah:

»Poslušalec Prvega sem že 50 let. Sem poseben poslušalec, ker nisem pri radiu, ampak je radio pri meni. Ves čas poslušam Prvi program, pogosto sem tudi na Arsu, ki je zelo dober. Pohvalil bi Ultrazvok, vse oddaje so izredne. Val 202 ni zame.

Moti pa me, da vse bolj odrinjate poslušalke in poslušalce. Pred leti je ob dnevu radia Radio Slovenija vsako leto povabil določeno simbolično število poslušalcev na obisk radijske hiše. Žal zdaj tega ni več. Kar je škoda, saj je radio za poslušalke in poslušalce, ne obratno. /.../ Za nosilno oddajo, Studio ob 17.00, so včasih ob 13-ih povabili poslušalce, da pošljejo vprašanja za oddajo ob 17.00. Tega ni več. Lahko bi bila celo ena oddaja, da bi v njej sodelovali poslušalci. /.../«

MMC

I. NOVINARSKÉ VSEBINE

Očitek o manku novice o shodu upokojencev

Bralec **K. K.** je v odzivu napisal, da med novicami na MMC-ju ni zasledil poročanja o shodu upokojencev 1. oktobra:

» /.../ V novicah, ki jih je danes (op. a.: 1. 10. 2024) objavil MMC, nisem zasledil novice, ki bi morala biti v interesu obveščnosti državljanov. /.../ Gre za protest, ki ga je danes organiziral Pavel Rupar. Malo me je šokirala množica v centru, za protest sem izvedel naključno v centru Ljubljane, ne pa na javnem mediju. O tem ni bilo niti poročila o dogodku na MMC, kot da se protest ni zgodil. Glasil desnice ne spremljam, zato od javnega servisa pričakujem vsaj minimalno obveščnost tudi o takih dogodkih.

V zadnjem obdobju me vedno znova preseneti, da nekaterih osnovnih novic, za katere izvem po naključju in ki močno vplivajo na moje razumevanje dogodkov, na MMC sploh ni, medtem ko so novice razreda: [Britanska princesa Beatrice pričakuje drugega otroka](#) vedno dobro pokrite v realnem času. /.../«

ODGOVOR VARUHINJE

Glede shoda upokojencev 1. oktobra ste najbrž spregledali, da je MMC o shodu poročal že ob 14.42, o shodu pred stavbo RTV Slovenija, in poročilo kasneje dopolnil z informacijami o shodu na Trgu republike. Besedilo je spremljalo 10 fotografij, še vedno si ga lahko preberete [tukaj](#). Uredništva se o tem, kdaj in kako obsežno objaviti vest ali poročilo o dogodku, odločajo na podlagi več meril, med drugim upoštevajo pomembnost, aktualnost in zanimivost dogodka, število in pomembnost drugih dogodkov na isti dan. Večina medijev je shod upokojencev, ki sta

ga organizirala Inštitut 1. oktober in Glas upokojencev, zabeležila vsaj z vestjo, nekateri tudi z daljšim poročilom.

Zakaj na teletekstu ni podatkov o vseh teniških turnirjih?

Bralca **B. D.** je zanimalo, zakaj na teletekstu niso objavljeni podatki o vseh teniških turnirjih:

»Zakaj ni podatkov o vseh teniških turnirjih, tako kot imata to avstrijski in nemški teletekst /.../? Našteti je samo 8 do 10, mislim, da smo v dobi, ko to ne bi smel biti problem, saj jih lahko snamete z avstrijskega ttx-a.«

Odgovorna urednica Uredništva za nove medije **Ksenja Tratnik**

Na teletekstu v skladu z uredniško politiko, ki je posledica kadrovskih omejitev, v celoti spremljamo teniške turnirje za grand slam in turnirje serije 1000. Nekaj preostalih turnirjev spremljamo izjemoma in v skrajšani obliki oziroma z zaključnimi obračuni.

ODGOVOR VARUHINJE

Zgolj v pojasnilo dodajam, da teletekst nima posebnega uredništva, temveč zanj skrbijo novinarji MMC-ja, v primeru tenisa športno uredništvo, ki ni zelo številčno in skrbi za vse športe tudi na spletni strani rtslo.si.

Vsekakor vaš odziv, pa tudi nekaj podobnih v preteklosti kažejo, da teletekst ostaja pomemben vir informacij mnogim bralcem, zato kot varuhinja opozarjam, da je kljub »zastarelosti« še vedno pomemben. RTV Slovenija ga ne namerava ukiniti ali krčiti, zaradi finančnih težav pa se tudi širitve vsebin ne obetajo.

Pobuda: »Predlagam, da se dopiše tudi datum ob napovedanih dogodkih, in ne samo ura«

Bralec **F. R.** je varuhinji poslal pobudo, povezano z napovedjo športnih tekmovanj na teletekstu:

»Predlagam, da se dopiše tudi datum ob napovedanih dogodkih, in ne samo ura odvijanja tekme! Seveda, če je tehnično možno. To naj pride v prakso pri vseh napovedih in poročanjih tudi drugje na TTX-u.«

Odgovorna urednica Uredništva za nove medije **Ksenja Tratnik**

Liga prvakov je tedensko tekmovanje in je torej logično, da ko je omenjen torek, da gre za torek aktualnega tedna.

Če ni tekmovanje na dan v tem tednu, je to specifično omenjeno (primer 522 ali 523).

II. UPORABNIŠKE VSEBINE

Varuhinja je prejela 23 odzivov uporabnikov glede komentiranja na spletni strani rtslo.si. Nekaj se jih je pritožilo, ker niso dobili pojasnila s strani administratorjev MMC-ja o tem, zakaj so bili njihovi komentarji odstranjeni, večina pa je izražala nestrinjanje zaradi umika komentarjev.

Varuhinja jim je pojasnila, da administratorji komentarjev niso brisali zato, ker bi bili žaljivi ali nespoštljivi, temveč zato, ker so uporabniki največkrat pisali izven teme besedila, pod katerim so želeli objaviti komentar. Enega od uporabnikov je zanimalo, zakaj MMC pod določenimi novicami omejuje komentiranje. Varuhinja mu je odgovorila, da se komentiranje omejuje pod vsebinami, kjer bi se lahko pojavil nestrpen ali sovražni govor, omejuje se tudi komentiranje pod črno kroniko in podobnimi vsebinami.

RTV SLOVENIJA

I. JEZIKOVNA KULTURA

Dnevnik, 4. 10.: Napačna izgovorjava imena italijanskega skladatelja

Gledalec **P. S.** je opozoril na napačno izgovorjavo imena italijanskega skladatelja Gaetana Donizettija v [Dnevniku, 4. oktobra](#):

»Detano Donizetti, je pravkar izgovoril voditelj Dnevnika danes (op. a.: 4. 10. 2024) ob 19.25 cca). To ni sramota za govornika, ki pač ne obvlada italijanščine, ampak za RTV. Pa toliko se trudijo, da angleške izraze izgovarjajo v perfektni angleščini.«

Urednica Uredništva dnevnoinformativnih oddaj TV Slovenija **Maša Tomažin Hladen**

Hvala za opozorilo, voditelja sem opozorila, bomo v prihodnje še pozornejši.

ODGOVOR VARUHINJE Z MNENJEM

Odgovoru uredništva, ki izkazuje primerno zavedanje o pomenu pravilne izgovorjave, dodajam, da je na RTV Slovenija za primerno izgovorjavo v pomoč

[Govorni pomočnik – Spletna stran RTV Slovenija za pomoč pri izgovoru.](#)

Govorni pomočnik je že več let na razpolago in v pomoč voditeljem, napovedovalcem in novinarjem RTV Slovenija, od katerih javnost pričakuje, da poznajo in udeležujejo najvišje jezikovne standarde. Že nekaj časa pa je dostopen tudi najširši javnosti, torej vsem, ki jih zanima pravilna izgovorjava imen in priimkov oseb, geografskih pojmov, imen podjetij, umetniških del, oblačil, hrane in drugih besed s področja kulture, športa, zdravstva, politike in geografije – zlasti takšnih, ki nam pri pravilni izgovorjavi delajo preglavice. Zbirka se nenehno dopolnjuje, trenutno je v njej že krepko čez 2000 besed in besednih zvez.

Med njimi sta tudi ime in priimek italijanskega skladatelja Gaetana Donizettija.

O izgovorjavi kratic

Gledalca **B. P.** so zmotile izgovorjave kratic v dnevnoinformativnih televizijskih oddajah:

»Spet me je zmotil vdor angloameriškega sindroma pri navajanju kratic in to v osrednjih informativnih oddajah TV Slovenija.«

1. V [včerajšnjih Poročilih](#) sta voditeljica in dopisnik iz ZDA govorila o podpredsedniškem kandidatu "džej-di" Vanceu in ne o "J-D" Vanceu. Ob tem se sprašujem, ali je bilo v programih RTVS nekoč govora o Džordžu Dabl-ju Bušu pa tega sploh nisem opazil?

2. V [sinočnjih Odmevih](#) je Igor E. Bergant omenil prihod direktorja "si-aj-ej" in ne "ce-i-a" ali CIA (na približno 6m20s).

3. Pred nekaj dnevi, žal se ne spomnim točnega dneva in prispevka, je Igor E. Bergant omenil družbeno omrežje "eks" in ne "iks".

Ko se je ta hiša veliko manj pretenciozno imenovala RTV Ljubljana, je bistveno bolj skrbela za slovenščino in nje izreko. Bila je svetilnik, po katerem smo se Slovenci ravnali pri javni slovenščini. Ta luč nacionalne hiše je očitno ugasnila. Nekaj podobnega je pred pol leta v [pogovoru](#) z Zoranom Medvedom precej čustveno izrazil tudi Marjan Lah (bolj na koncu oddaje).«

V imenu Lektorske koordinacije Rok Dovjak

Pri posameznih ali več zaporednih krajšavah rojstnega imena, ki se uporabljajo kot nadomestno ime, bodisi na željo javne osebnosti bodisi zaradi ustaljenosti v medijih – takšni primeri so značilni zlasti za angleško kulturno okolje, npr. J. D. Salinger, J. R. R. Tolkien, G. R. R. Martin, J. K. Rowling, D. H. Lawrence, J. J. Abrams, B. B. King, H. G. Wells, prim. vesoljček E. T., tudi v obliki kratice, npr. Letališče JFK – smo lektorji presodili, da je zaradi prepoznavnosti osebe takšno poimenovanje smiselno ohraniti približno izvirnemu izgovoru in zapisu, kakor ohranjamo tudi neuradne kratke oz. ljubkovalne oblike imena, ki pa so v splošni rabi (npr. Joe Biden nam. Joseph Biden), razen če je neokrajšana različica (navadno z izpuščenim srednjim imenom) v slovenščini že ustaljena, npr. Franklin (Delano) Roosevelt za F. D. Roosevelt, Thomas Stearns Eliot za T. S. Eliot. Pri Georgeu Bushu mlajšem je srednje ime torej izpuščeno po splošnem načelu o dvobesednosti imen (zaradi tega opuščamo tudi otčestvo pri vzhodnih Slovanih in pogosto drugi priimek pri Špancih), zagotovo pa je k temu pripomoglo to, da se nam prevzemanje tuje glasovne vrednosti črk ([ju]) ne upira toliko kot prevzemanje občne besede (double).

Glede izgovora tujih kratic sledimo napolitlom Slovenskega pravopisa 2001, pri kraticah in izkratičnih poimenovanjih, ki v ta priročnik niso uvrščene, pa novinarjem, ki nas prosijo za nasvet (sistematična skupinska obnavljalna izobraževanja namreč niso predvidena, zato se pričakuje, da novinar lektorja izrecno prosi za pomoč pri izgovoru besede, ki je ne pozna), predlagamo slovenski črkovalni izgovor (npr. pri PCR, ChatGPT, QR). Na izgovor kratic v trenutku snemanja lektor nima več vpliva.

Dodajmo, da se z branjem okrajšav stroka prej ni toliko ukvarjala (posebno poglavje so okrajšave dobile v predlogu novega pravopisa), zato ne preseneča, da so jih v preteklosti v medijih obravnavali posamično in se načela pisno-govornega prevzemanja šele oblikujejo.

Vodja Akademije RTV Slovenija Nataša Bolčina Žgavec

Akademija se trudi izboljšati govorno kulturo na RTV Slovenija, saj smo prepričani, da smo nosilci slovenske govorne besede v nacionalnem merilu. Kljub velikim težavam nam je uspelo organizirati sistematično izobraževanje za nove novinarje/voditelje, pa tudi stalna osvežitvena izobraževanja. Za aktualne primere izgovorjav skrbijo lektorji, sicer pa je tu še spletna stran Govorni pomočnik, ki je na voljo vsem govorcem in ostalim. V novembru nameravamo v

Akademiji skupaj z lektorji za vse novinarje/voditelje organizirati izobraževanje o delovanju Govornega pomočnika ter o vsebinah, ki jih vsakdo lahko najde v njem in ki usmerjajo pravilno izgovorjavo aktualnih imen, kratic itd.

Uredništvo Informativnega programa TV Slovenija

Praviloma voditelji in lektorji pri oddajah ves dan sodelujejo, lektorji pa pri zahtevnejših ali neznanih imenih tudi vpisujejo naglasna znamenja. Ko ocenijo, da bi lahko bila izgovorjava napačna, lahko na to še posebej opozorijo voditelja in to je uveljavljena praksa. Predvsem zato, ker se vsak dan, v vseh oddajah zelo trudimo, da so izgovorjave pravilne in da so ti zdrsi redkost ocenjujemo, da ne gre za odmik od odličnosti v govorni kulturi RTV Slovenija, saj se v Informativnem programu zavedamo pomembnosti pravilne rabe slovenskega jezika v naših oddajah.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Primeri, na katere ste opozorili, so samo nekateri v vrsti odmikov od odličnosti v govorni kulturi na TV Slovenija. Vsi primeri, ki jih prejemam, so tudi ilustracija ogromne količine jezikovnega znanja, ki ga morajo imeti voditelji in drugi programski ustvarjalci. Kot je opozoril Rok Dovjak iz Lektorske koordinacije, sistematična skupinska obnavljalna izobraževanja niso predvidena, zato se od voditeljev pričakuje, da za vsako besedo, ki je ne poznajo, prosijo za pomoč lektorje.

Tudi vodja Akademije in uredništvo Informativnega programa v odgovorih izkazuje skrb za jezikovno in govorno odličnost. Glede govornih izobraževanj TV-voditeljev in novinarjev sem lani opozorila na težave pri izvajanju, letos septembra pa sem bila kot varuhinja povabljena na predstavitev nove sezone izobraževanj, ki je zastavljena bolje kot prejšnja leta, s povečanim obsegom ur govornega usposabljanja. Tudi načrtovano izobraževanje o govornem pomočniku je korak k izboljšanju govorne kulture.

Pojasnilo uredništva pa kaže, da razlogov za napačne naglase ali drugače napačno izgovorjene besede ni, saj je sodelovanje lektorjev in napovedovalcev ter novinarjev utečeno in še posebej osredotočeno na zahtevnejše besede.

Žal do napak kljub temu prihaja. Ni vse brezhibno, je pa, če pogledamo širše – koliko besed, imen ... vsak dan izgovorijo v vseh radijskih in TV programih RTV, govorna kultura na RTV Slovenija še vedno zgledna. Na radiu sploh, na TV nekoliko manj. Govorna kultura na RTV Slovenija je zelo pomembna, zato ji mora RTV Slovenija posvečati dovolj pozornosti.

Za sosedovo mizo, 25. 10.: »Škodra« namesto poslovenjenega imena Skader

Gledalec **K. E.** se je pritožil glede uporabe besede »Škodra« v oddaji [Za sosedovo mizo, 25. oktobra](#):

»TV SLO 1, 25. 10., oddaja Za sosedovo mizo. Za poslovenjeno ime Skader (veliko mesto ob Skadarskem jezeru) prevajalec uporablja fonetično izgovorjeno albansko ime Škodra. Menim, da gre za problem splošne razgledanosti prevajalca, bralca besedila in urednika. Prosim za pojasnilo!«

Vodja Službe za prevajanje, lektoriranje in podnaslavljanje Barbara Müller

Gledalcu se prijazno zahvaljujemo za utemeljeno opozorilo. Prevajalec se je pod vtisom splošne globalizacije in vse večje rabe izvirnih zemljepisnih imen v mednarodnem okolju odločil za približevanje izvirnemu imenu namesto uporabe slovenskega eksonima, kar je sicer skladno z nekaterimi priporočili delovne skupine UNGEGN pri OZN, vendar bi bila glede na ustaljenost eksonima ter jezikovni odnos med izvornim in ciljnim jezikom ter kulturni odnos med izvorno in ciljno jezikovno skupnostjo izbira slovenskega eksonima Skader vsekakor ustrežnejša. Eksonim Skader sicer ni standardiziran, vendar je stopnja priporočljivosti njegove rabe visoka (vir: Zbirka eksonimov Geografskega inštituta Antona Melika, SAZU) in v slovenskem prostoru dejansko prevladuje, zato bomo v prihodnje na to še bolj pozorni.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Vodja službe za prevajanje je potrdila, da je bila vaša pritožba utemeljena in uporaba imena *Shkodra* (v oddaji izgovorjeno *Škodra*) neprimerna ali vsaj manj primerna od slovenskega imena *Skader* za isto mesto. Temu dodajam, da Albanci po meni dostopnih javnih podatkih to mesto zapisujejo *Shkodër* in ne *Shkodra*.

Vodja službe za prevajanje, lektoriranje in podnaslavljanje na TV Slovenija je že v odgovoru zapisala, da je slovensko ime *Skader* primernejše in da bodo v prihodnje na primerno rabo še pozornejši, zato dodatnega priporočila službi nisem zapisala. Dodajam le poudarek, da Programski standardi RTV Slovenija programskim ustvarjalcem izrecno nalagajo »*skrb za slovenski knjižni zborni jezik kot temelj identitete Slovencev doma, v sosednjih državah in po svetu*«, Poklicna merila pa »*posebno skrb slovenskemu jeziku*«. Posebna pozornost slovenskemu jeziku pa pomeni tudi uporabo slovenskih imen tujih krajev v vseh primerih, ko so ta v slovenskem jeziku dovolj udomačena.

Pohvala: Mediji so nosilci povezovanja in krepitve slovenskega jezikovnega prostora

Gledalec **M. B.** je v odzivu izrazil zadovoljstvo ob napredku pri rabi slovenske besede za tržaško regato – Barkovljanka, kjer gre, kot je zapisal, zasluga za povezovanje med govorcji maternega jezika in za krepitev slovenščine tudi medijem:

»Nosilna misel letošnje že 56. BARKOVLJANKE (Barcolane) se je glasila: povezovalna(-e) energija(-e). Nujne so te povezovalne energije za dobro sosedstvo, v teh sila zapletenih časih tako v Evropi kot po svetu. Predsednik jadranskega kluba Barkovlje Grljan, ki je organizator tržaške regate, Mitja Gialuz, je že pred 8. leti na vprašanje danes žal že pokojnega tržaškega novinarja Saša Rudolfa, ali ga kot organizatorja moti raba tudi slovenskega imena regate, odgovoril: »Ne. Na naši barki je dovolj prostora za vse ljudi dobre volje«.

Povezovalne energije so nujne tudi med nami, govorkami in govorcji maternega, prelepega slovenskega jezika, gledano s številnih robov slovenstva vse do naše prestolnice, ki je narodova sredica in nazaj do robov slovenstva; te povezovalne energije naj služijo tudi kot dober način krepitve enotnega, kulturno-jezikovnega prostora slovenstva.

<https://www.sta.si/3352230/trzaska-arca-ubranila-lansko-zmago-na-barkovljanki-kosmina-drugi>

Mediji, kultura in politika so (ste) nosilci tega povezovanja. Nosite, vsak v svojih pristojnostih in na polju delovanja, tudi odgovornost, da med Slovenke in Slovence nenehno vnašate ponos in krepite marsikdaj našo že kar nihajočo narodno zavest. Odgovornost pa je – še kako(!) - tudi na nas, posameznikih. Odločno premalo danes posedujemo obojega - ponosa in narodne zavesti! Čas je, da se prebudimo. Ker imamo svojo državo, je vrednote treba nenehno skrbno negovati, jih dvigati na vedno višjo raven zavesti. Prav vsak od nas nosi svoj del odgovornosti tudi za predajo teh žlahtnih vrednot na potomce.

Posnetki zaslona in ogled prispevkov /.../ potrdijo opažanje, da vendarle rasteta - pri večini - ponos in slovenska narodna zavest. Naj se te vrednote krepijo še naprej! Končujem pismo s spodbudnim spoznanjem, da so v domovini vse redkejši tisti posebniki, ki mislijo da jim bo, simbolno zapisano, »padla krona z glave«, če bodo uporabili/zapisali/izgovorili za največjo svetovno jadrarno regato slovensko ime Barkovljanka in da ostanejo - namišljeno - svetovljani samo ob svoji trmasti rabi imena Barcolana! Vodilo naj postane: sočasna raba obeh imen regate, ob jasni postavitvi slovenskega imena vedno na prvo mesto!«

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Zahvaljujem se vam za poslane misli o napredku pri rabi imena Barkovljanka za jadrarno regato, ki ji v italijanščini rečejo Barcolana. O slovenskem imenu regate, ki nosi ime po Barkovljah, je podrobnejša razlaga v [Letnem poročilu varuhinje za leto 2022](#), ko so jezikovni svetovalci na dvome, katero ime je primernejše, odgovorili: »Pred leti smo se dogovorili, da bomo za regato vzporedno uporabljali obe poimenovanji (glede na odločitev novinarja), Barkovljanka in Barcolana, da nobenega poimenovanja ne bomo odsvetovali, saj gre pri italijanskem imenu Barcolana za uradno ime in znamko, slovenska različica Barkovljanka pa se je že ustalila v rabi in tudi uzavešča slovensko prisotnost v Trstu. Podobno kot ime te prireditve prevajamo tudi druga, na primer Dirka po Franciji, uradno Tour de France, pa Evropsko prvenstvo oziroma Eurobasket ...«

Varuhinja sem takrat dodala, da tudi drugi slovenski mediji uporabljajo za regato obe imeni, pogosteje pa slovensko ime Barkovljanka, prav tako je Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu zapisal, da je minister Matej Arčon obiskal Barkovljanko. Letos je bila raba slovenskega imena še pogostejša, tudi na RTV Slovenija, ki tako prispeva tudi k uzaveščanju slovenske prisotnosti v

obmorskih krajih Tržaškega zaliva. Zato delim vaše zadovoljstvo nad napredkom. Menim namreč, da sta ohranjanje in razvoj vseh jezikov, med njimi seveda tudi slovenskega, zelo pomembna za ohranjanje različnih narodnih identitet, ki so izjemno bogastvo prav zaradi svojih posebnosti.

II. OGLAŠEVANJE

»Pritožba glede zavajajoče predstavitve oglasnega sporočila na strani MMC«

Bralka **B. P.** se je pritožila nad načinom predstavitve in umestitve [oglasnega sporočila o jedrski energiji](#) na spletni strani MMC-ja, saj je imelo oglasno sporočilo enako tipologijo naslova in črk kot novinarski prispevki, umeščeno pa je bilo v rubriko Novice na prvi strani MMC-ja. Tudi znotraj oglasnega sporočila je bila enaka tipologija črk in prelom kot v novinarskih člankih, »tako da bralec, če ne preveri, kdo je avtor (na tem mestu piše Oglasno sporočilo), sploh ne ve, da bere propagando investitorja«, je napisala bralka. Odziv je poslala varuhinji, v vednost pa tudi direktorici digitalnih vsebin RTV Slovenija in odgovorni urednici Uredništva za nove medije.

Direktorica digitalnih vsebin je odgovorila bralki in varuhinji, a bralka z njenim odgovorom ni bila zadovoljna. V odzivu na odgovor direktorice digitalnih vsebin je med drugim zapisala: *»Sam format je sporen in zavajajoč, še posebej pa sem se oglasila s pritožbo, ker je šlo za vsebino v oglasnem sporočilu v formatu članka/intervjuja, ki je bila predmet javne razprave in demokratičnega odločanja ravno v času objave.«*

Varuhinja je po odzivu bralke direktorico digitalnih vsebin RTV Slovenija prosila za dodatna pojasnila in slednja se je odzvala.

Ob ogledu spletne strani in po pridobljenih odgovorih je varuhinja v presoji ugotovila, da je oglasno sporočilo vizualno zelo podobno novinarskim besedilom, z barvno podlago pa uredniškimi besedilom MMC-ja, tudi njegova umestitev na vstopno stran MMC-ja je enaka umestitvi novinarskih vsebin; edina razlika je majhen napis »Oglasno sporočilo« nad njim.

Zaključila je, da je zelo veliko elementov, ki bralca navajajo k zmotnemu sklepanju, da bere verodostojno novinarsko besedilo, kar je v nasprotju z Zakonom o medijih (46. in 47. člen) in Programskimi standardi, ki zapovedujejo, da morajo biti oglasne vsebine jasno in prepoznavno ločene od novinarskih vsebin.

Programski enoti MMC-ja je zato priporočila razpravo o umeščanju in oblikovanju oglasnih sporočil na spletno stran tako, da bodo bralci oglasnega sporočila nedvoumno in jasno ter ves čas spremljanja ali branja oglasnega sporočila vedeli, da berejo ali gledajo oglasno sporočilo in ne novinarske vsebine.

Celotno poročilo z odzivoma bralke, odgovoroma direktorice digitalnih vsebin RTV Slovenija ter mnenjem varuhinje je objavljeno kot **PRILOGA 3** na str. 56.

Oglasi med nadaljevanko Sisi

Gledalko D. Š. so zmotili oglasi med serijskim filmom oziroma nadaljevanko Sisi. Napisala je:

»V oddaji na TV se je trdilo, da med filmi ni reklam!? Ravnokar Sisi, pa reklame!? Zakaj zavajate ljudi, ljudje niso neumni!«

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Hvala za poslano pripombo. Vendar pojasnujem, da ni šlo za zavajanje. RTV Slovenija z oglasi ne sme prekinjati celovečernih filmov ter televizijskih filmov (razen serijskih filmov, nanizank in razvedrilnih oddaj).

Tako zapoveduje Zakon o medijih v 94. členu, ki navaja:

»(1) Radiotelevizija Slovenija ne sme prekinjati radijskih in televizijskih programskih enot, kot so na primer radijske igre in druge oblike režiranih radijskih oddaj, radiofonski eseji, celovečerni filmi ter televizijski filmi (razen serijskih filmov, nanizank in razvedrilnih oddaj), in oddaj, ki imajo kulturni, umetniški, znanstveni ali izobraževalni značaj, s predvajanjem oglaševalskih vsebin, in sicer ne glede na dolžino trajanja posamezne programske enote iz tega člena.«

Sisi ni celovečerni film, temveč serijski film (nadaljevanka). Celovečerni filmi ob sredah zvečer so brez oglasov.

Vse podrobnosti o dovoljenem in nedovoljenem oglaševanju na komercialnih TV (v 93. členu) in na RTV Slovenija (94. člen) ter TV-prodaji (95. do 98. člen) navaja Zakon o medijih, ki je dostopen [tukaj](#).

»Ali ocenjujete, da TV-prodaja sodi na slovensko nacionalno televizijo?«

Dva gledalca sta menila, da TV-prodaja ne sodi na nacionalno televizijo. Varuhinja je oba odziva posredovala pristojnim in pridobila odgovor, ki ga objavljamo pod odzivoma:

»Ali ocenjujete, da oddaja Televizijsko prodajno okno po kvaliteti produkcije, rabi slovenščine (saj veste, dvojina je včasih težava), izdelkih, ki jih tam prodajajo, in formatu oddaje sodi na slovensko nacionalno televizijo? Meni se zdi, da ne. Mimogrede, dr. Majič v oglasih ne bi smel nastopati, ker zdravniki po slovenski zakonodaji ne smejo nastopati v oglasih. TVS1, 24. 10. ob cca 14h.« (K. E.)

»Zanima me, zakaj javna RTV kljub vsemu, kar je znano o podjetju Biostile, še vedno nadaljuje s predvajanjem prodajnih oken tega podjetja. Po javno dostopnih podatkih je zdravstveni inšpektorat v zadnjih treh letih podjetju Biostile izrekel kar za okoli četrto milijona evrov (!) kazni zaradi zavajajočega oglaševanja prehranskih dopolnil.

Podjetje preži na najbolj ranljive člane naše družbe - starejše, tudi možgansko opešane - ki jim drago prodaja dopolnila z učinkovinami, ki se najdejo tudi v bistveno cenejših primerljivih proizvodih, ob tem pa ob pomoči "strokovnjakov" obljublja čudežne rezultate.

Tudi moj oče, ki žal nima več pravega vpogleda v realnost, je za izdelke podjetja, v želji po ozdravitvi, namenil veliko denarja - na žalost tudi ob pomoči javne televizije, od katere bi namesto oglasov pričakoval novinarske prispevke na temo zavajanja ob prodaji prehranskih dopolnil.« (J. P.)

Strokovni sodelavec v Službi za trženje TV-programov in oddaj Uroš Tekavec

V oddajah TV-prodaje voditelji načeloma govorijo čisto slovenščino, gostje pa niso zavezani k pravilni izgovorjavi (narečja ipd.).

Dr. Majić nastopa v oddajah kot avtor formul svojih proizvodov. Njegov namen ni, da promovira izdelke. V oddajah razloži, na podlagi česa se je odločil za določeno formulacijo. Obrazloži tudi delovanje nekaterih sestavin izdelkov.

Kaj je znanega o podjetju Biostile? Povod za celotno dogajanje je bil članek, po katerem je večina novinarjev povzela "dejstva". Po naših informacijah ni bilo nobene pravnomočne sodbe, tako da podjetju Biostile ne moremo očitati ničesar. S strani zdravstvenega inšpektorata smo bili opozorjeni, da nekaj oddaj ni ustreznih in vse takšne sporne oddaje smo nemudoma umaknili s programa in se pri nas ne vrtijo.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Glede rabe slovenščine odgovarjam, da mora tudi TV-prodajno okno spoštovati vsa pravila knjižne slovenščine na podoben način, kot to velja za ostale vsebine RTV Slovenija: poklicni govorci morajo govoriti pravilno knjižno slovenščino, prav tako morajo biti v pravilni slovenščini vsi napisi. Gostje pa lahko govorijo tudi v narečju, manj knjižno in podobno, morajo pa biti razumljivi.

Glede sodelovanja zdravnika Majića ste verjetno že sami prebrali njegova pojasnila za portal N1 ([tukaj](#)), kjer je pojasnil, da Kodeks medicinske etike v 63. členu določa, da »zdravnik ne sme biti vpleten v oglaševanje zdravil ali medicinskih izdelkov ter strokovno in znanstveno spornih diagnostičnih ali terapevtskih postopkov«, da pa »prehranska dopolnila ne spadajo v zdravstvene dejavnosti in niso zdravila, tako da kot zdravnik pri sodelovanju z Biostile nisem vpleten v oglaševanje zdravil ali medicinskih izdelkov ter strokovno in znanstveno spornih diagnostičnih ali terapevtskih postopkov«. Da je njegovo ime na znamki Biostile, se mu ne zdi sporno, ker da so posamezni izdelki pripravljene po njegovi formuli.

Če ste spremljali zapise portala N1, ste lahko opazili, da je na področju oglaševanja prehranskih dopolnil veliko zakonskih vrzeli. Prva je, kdo lahko preverja resničnost oglaševanih trditev (za kar odgovarjajo oglaševalci sami). Kot je zapisal že strokovni sodelavec Službe za trženje, opravlja inšpekcijske nadzore v tem delu zdravstveni inšpektorat. Žal odločb, v katerih ugotovi kršitve, ne pošilja na RTV Slovenija ali na druge medije. RTV Slovenija je zanje izrecno zaprosila in ko jih je pridobila, je vse sporne oglase oziroma prodajna okna (zlasti na radiu) umaknila. Tudi Agencija za komunikacijska omrežja in storitve pripravlja nekaj zakonskih sprememb, ki bi okrepile nadzor in ukrepanje na tem področju, zlasti glede medijev.

Ločeno od tega je seveda najpomembnejše vprašanje, ki ste ga tudi sami izpostavili: ali TV-prodaja, oglasne oddaje in podoben način oglaševanja na MMC-ju (t. i. "advertorial") sploh spadajo na javno RTV. To je tudi zelo pogost očitke številnih gledalk in gledalcev, občasno tudi bralcev MMC-ja in poslušalcev Radia Slovenija. O tem je bila v [oddaji RTV SMO](#) povprašana tudi predsednica Uprave RTV Slovenija Natalija Gorščak, o tem je že nekajkrat razpravljal tudi Svet RTV Slovenija. Če strnem večino odgovorov, tako predsednice uprave kot direktorice TV Slovenija in drugih z RTV-ja: TV-prodaja ni nekaj, kar bi si v programih želeli. Izvor tega je način

financiranja RTV Slovenija, kot ga določa Zakon o RTV Slovenija, kjer so med prihodki tudi prihodki od oglaševanja, Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah pa sicer omejuje količino oglasov in TV-prodaje, ne pa prepoveduje. Seveda bi se RTV Slovenija lahko odrekla prihodkom iz oglaševanja in TV-prodaje, vendar je v stanju, ko zaradi enake višine RTV-prispevka že 12 let (prvič se bo po 13 letih dvignil januarja 2025) prihodki ostajajo enaki, stroški pa zaradi inflacije naraščajo. Nekaj let je to vrzel pokrivala s prodajo delnic Eutelsata, sedaj teh delnic nima več, zato se prihodkom iz oglaševanja in TV-prodaje, kot pravi vodstvo, ne more odreči, ker je realno razkorak med prihodki in odhodki vse večji.

Varuhinja kljub temu vodstvu sproti sporočam vsa mnenja gledalk in gledalcev, na predzadnji seji Sveta RTV Slovenija sem tudi opozorila, da bi bilo smiselno preveriti, ali ni škoda, ki jo povzroča TV-prodaja (ker se gledalci jezijo in zaradi nje ugašajo sprejemnike) že večja od prihodkov, ki jih prinaša RTV Slovenija. Pričakujem, da bo o tem tekla beseda tudi na novembrski seji, ob sprejemanju Programsko-produkcijskega načrta za leto 2025, katerega sestavni del je tudi finančni načrt.

Odziv gledalca **K. E.:**

»Hvala vam za odgovore in pojasnila. Seveda se z njimi ne morem strinjati.

Glede TV-prodaje spadam med tiste Slovence, ki o tem področju vemo več kot povprečni gledalci. Če vam rečem, da sem 10 let delal v podjetju /.../, takrat največjem kupcu medijskega prostora za TV-prodajo v srednji in vzhodni Evropi, mislim, da boste razumeli. Bil sem tudi med pogajalci za zakup medijskega časa s številnimi TV-hišami v tujini.

Povsod, kjer so merili učinke TV-prodaje, je TV-kanal izgubil med predvajanji velik delež gledalcev. Nizke cene oglaševalskega prostora so oglaševalcem omogočale dolge, ponavljajoče se oglase, katerih besedila so na koncu znali mnogi že na pamet. Padeč gledanosti se odraža v vrednosti medijskega časa za običajne oglase, saj manj gledanosti pomeni nižjo ceno za sekundo. Zato so povsod, kjer so imeli skrbne direktorje televizij, tako oglaševanje omejevali oziroma sploh ni bilo dovoljeno. TV-prodaja sodi na male TV kanale /.../, ki nimajo denarja za lastno produkcijo medijskih vsebin ali pa za nakup filmov. Na nacionalno televizijo, ki ima poseben nacionalni pomen, pa taki oglasi ne sodijo.

Glede zdravnikov in inšpekcije imam tudi kar nekaj izkušenj. Tudi belilo za zobe ni zdravilo, pa v oglasih vseeno ne sme nastopati zobozdravnik. /.../ Zdravnik ali oseba z belo haljo, ki daje vtis, da je zdravnik, v oglase ne sodi. Celó v oglase za zobno pasto ne! Oglaševalci se temu izognejo tako, da "pričevalec" v oglasu pove, da mu je izdelek priporočal zdravnik.«

Odziv gledalca **J. P.**

»Najprej naj povem, da me veseli, da ste se sami zavzeli za ureditev tega področja, je pa zaskrbljujoče, da se Služba za trženje programov izgovarja le na dejstvo, da glede tega ni nobene pravnomočne sodbe. Najbrž ima tudi RTV neke etične standarde, ki niso vezani le na dejstvo, ali je bil kdo obsojen ali ne. Umik posameznih oglasov je začetek, a če obstaja jasen vzorec, zakaj podjetju sploh omogočate zavajanje prek vas?

Ponavljam, da ima RTV na razpolago cel kup novinarjev, ki lahko raziščejo to področje, kot ste tudi sami zapisali, je pri oglaševanju prehranskih dopolnil veliko zakonskih vrzeli. Zakaj ni prispevkov o tem?

Poudarjam pa tudi še to, da prodajalci prežijo na starejše, ki so najbrž v veliki meri tudi vaši gledalci - zato se mi zdi še zlasti /.../, da javna televizija sodeluje pri tem. Razumem, da se ne bo odrekla celotnemu oglaševanju, a neka meja pa menda mora obstajati.«

III. TEHNIČNE ZADEVE

»Na koncu neprevedenih prispevkov informativni program enostavno objavi opravičilo«

Varuhinja je prejela pet pritožb zaradi prepogostih napak v dnevnoinformativnih oddajah, ki so večinoma posledica novega programske-produkcijskega sistema. Povzemamo odzive:

»Že skoraj pri vsakih poročilih se vam zgodi, da prispevka ne uspete podnasloviti, za kar se voditelj opraviči. Do sedaj sem to toleriral, tokrat pa se bom pritožil. Piše se vendar 2024. Upam, da to nepravilnost odpravite, ker so drugače prispevki odlični.« (F. G.)

»Nedopustno je, da si RTV SLO praktično dnevno privošči, da v svojih poročilih enostavno ne prevaja prispevkov v tujih jezikih. Vašo TV (prisilno) plačujemo davkoplačevalci in kolikor vem, je v Republiki Sloveniji uradni jezik slovenščina. Na koncu vrste neprevedenih prispevkov informativni program enostavno objavi opravičilo, da jim prispevkov ni uspelo pravočasno prevesti in je zadeva za vas urejena ... Tako pač ne gre! /.../ Etika in odnos do kvalitetno opravljenega dela sta vam povsem nepomembni.« (D. J.)

»Že nekaj časa opažam, da se v Prvem dnevniku ob 13:00 konstanto ne prevaja prispevkov v tujem jeziku oz. se jih ne podnaslavlja v slovenskem jeziku. To, da se po vsakem prispevku voditelj opraviči, ker prispevek ni bil preveden, je pa višek cinizma. Da ob vsem številu zaposlenih na RTV SLO ne premorete enega prevajalca, ki bi lahko simultano prevedel prispevek voditelju pred oddajo in bi ta prevod prebral, če že podnaslavljanje vzame preveč časa. Najbolj smešno je pa to, da gre največkrat za prevod iz angleškega jezika. Izgovor, da gre za "ravnokar" prispel in zmontiran prispevek ne zdrži, ker ta tudi v Poročilih ob petih še vedno ni preveden.« (A. H.)

»Ob današnjem (31. 10. 2024) ogledu Dnevnika naju je ponovno zmotila odsotnost podnapisov prispevka v angleškem jeziku (šlo je za izjavi dveh volivcev na predsedniških volitvah v ZDA). Voditelj Dnevnika se je za to sicer prijazno opravičil, vendar tistim, ki angleško ne govorimo, to ne prevede prispevka. Še bolj pa je moteče, da se je to zgodilo na dan, ko praznujemo slovenski knjižni jezik, o čemer je seveda poročal tudi RTV. In to, da se tovrstna napaka ni zgodila prvič, še več, dogaja se prepogosto. Pri tem se seveda poraja vprašanje, zakaj kljub vsem govoru o pomenu knjižne slovenščine nacionalni televiziji za slovenski jezik ni mar toliko, da bi za njeno uporabo poskrbela v osrednji informativni oddaji. Za to nama je še toliko bolj žal, saj sicer uživava v programih vaše televizije.« (M. in M. M.)

»Že dlje časa spremljam in ne sprejemam več opravičil glede jezikovno neustreznih pripravljenih prispevkov. Gre za podnapise tujejezičnih govorcev. Vsi državljani imamo pravico na javni TV poslušati ali brati vse vsebine v slovenščini. In primerov, ko tega nimamo, je preveč. Včeraj zvečer v Odmevih se je Rosvita Pesek opravičevala, danes spet ni bilo podnapisov v Prvem dnevniku. Prosim, da to uredite.« (V. Ž.)

Urednica Uredništva dnevnoinformativnih oddaj TV Slovenija Maša Tomažin Hladen

Hvala za vaše pripombe. Zavedamo se, da so napake prepogoste. Verjemite, da s sodelavci poskušamo narediti vse, da bi tovrstne napake preprečili. Še vedno je del teh napak posledica prehoda na nov sistem, kdaj pa je posredi tudi človeški faktor.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM IN PRIPOROČILOM

Že sedem mesecev prejemam zelo veliko pritožb zaradi manjkajočih podnapisov tujejezičnih govorcev. Tudi sama med gledanjem oddaj Informativnega programa TV Slovenija pogosto opazim, da prevodov v obliki podnapisov ni. V prispevku o italijanskem raziskovalnem novinarju v oddaji Tednik, 7. 10., so se napisi pojavili šele v zadnjem delu prispevka. To pritrjuje pojasnilu urednice, da je del teh napak posledica novega programske-produkcijskega sistema, ki so ga v Informativnem programu TV Slovenija uvedli marca. Od takrat je bilo izpadov podnapisov zelo veliko. Veliko težav so odpravili, vendar se stanje ni bistveno izboljšalo. Zato bom **uredništvu priporočila, da skupaj s pristojnimi službami, ki skrbijo za izvedbo oddaj Informativnega programa, preveri možnosti za učinkovitejše odpravljanje težav s podnapisi tujejezičnih govorcev.**

Zelo redko se namreč zgodi, da prevoda ni zato, ker ga pred oddajo ne bi uspeli pripraviti. V veliki večini, zagotovo 90 %, je prevod pripravljen, vendar ne pride na zaslone gledalcev. Vendar to ni skladno z zakoni, ki RTV Slovenija zavezujejo, da vse vsebine predvaja v slovenščini – v govornjeni ali pisni obliki. Poleg zakonov (o javni rabi slovenščine, Zakon o RTV Slovenija) jo k temu zavezujejo tudi Programski standardi in Poklicna merila. Odsotnost podnapisov se zato lahko zgodi samo izjemoma in zelo redko (ker se vsem možnim napakam ni možno povsem izogniti), nikakor pa ne tako pogosto, kot se to dogaja letos.

IV. DOSTOPNOST IN PRILAGOJENI PROGRAM

Dnevna soba, 15. 10.: »Oddaja o invalidnosti brez podnapisov in brez tolmačenja v znakovnem jeziku«

Gledalec **B. H.** se je pritožil, ker oddaja [Dnevna soba: V svoji temi luč prižigam](#), ki je bila na sporedu 15. oktobra in je govorila o invalidnosti, ni bila dostopna tudi invalidom:

»V sredo, 16. 10. 2024, ob 14.20, je bila predvajana ponovitev oddaje Dnevna soba z naslovom "V svoji temi luč prižigam", kjer gre za predstavitev osebe z izgubo vida, se pravi za oddajo o invalidnosti, ki pa žal ni dostopna vsem invalidom, saj je brez podnapisov in brez tolmačenja v

znakovnem jeziku. Ponovno apeliram na vse odločevalce, da bi vsaj oddaje z invalidsko problematiko morale biti prioriteto dostopne vsem invalidom.«

Vodja Oddelka za podnaslavljanje za gluhe in naglušne v MMC-ju Aida Ljubijankić

Kot večkrat poudarjam, želeli bi si, da bi podnaslovili veliko več programa oziroma oddaj, ki so na naših sporedih. Zelo se trudimo, da jih podnaslovimo vedno več, a žal prek meja mogočega ne moremo iti.

Oddaja Dnevna soba je prišla na televizijske sporede konec marca 2024. Ker nismo bili seznanjeni s tem, da bo nova oddaja, ko smo pripravljali PPN-je in finančne plane za leto 2024, je žal nismo uvrstili na plan za podnaslavljanje. Zato dotična oddaja ni podnaslovljena zaradi finančnih sredstev, ki jih žal nimamo.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM IN PRIPOROČILOM

Odgovor je pričakovan in kaže na stisko RTV Slovenija zaradi realnega upadanja finančnih sredstev. Kljub temu menim, da bi poleg skupnega zavzemanja za stalno sistemsko financiranje dostopnosti vsebin RTV Slovenija lahko v posameznih primerih lahko storila za dostopnost vsebin gluhih in naglušnih še kaj. Zato bom priporočila MMC-ju razmislek o tem, ali je možno znotraj obstoječih finančnih okvirjev in kadrov zagotoviti podnapise za gluhe in naglušne za vse oddaje ali prispevke, v katerih nastopajo osebe z izgubo ali oslabljenim vidom ali sluhom ali drugače ovirane osebe, za katere je med gluhih in naglušnih upravičeno pričakovati povečano zanimanje za spremljanje te oddaje ali vsebine.

ODZIVNO POROČILO vodje Oddelka za podnaslavljanje za gluhe in naglušne v MMC-ju Aida Ljubljankić na priporočilo varuhinje

S trenutno razpoložljivimi finančnimi sredstvi in kadrom je v tem trenutku število oddaj, ki jih opremimo s podnapisi za gluhe in naglušne, maksimum, da našim gledalcem še lahko zagotovimo kakovostno in zanesljivo storitev.

Ko bo zaživel projekt samodejnega podnaslavljanja, ki ga bomo v prihodnjih letih implementirali v naše delovne procese s pomočjo kohezijskih sredstev, bo mogoče povečati število podnaslovljenih oddaj.

Nedelovanje e-bralca v prispevku v Odmevih, 17. 10.

Gledalec L. Č. G. je opozoril na nedelovanje e-bralca v Odmevih, 17. oktobra:

»V Tarči je bil uporabljen e-bralec, v naslednjih poročilih pa ne. Gre za posnetke pogovora med SDS in Svobodo o referendumu o JEK 2. Moje mnenje je, da skrivate dejstva. To pomeni, da ste pristranski.«

Vodja Službe za dostopnost programov Mateja Vodeb

Zvočni podnapisi, ki jih »bere« sintetični bralec, je storitev za spremljanje podnapisov, ki je namenjena osebam z okvaro vida. Po želji jo je mogoče vključiti ali izključiti v meniju televizijskega sprejemnika. Storitev je avtomatsko generirana s pomočjo računalniškega

programa. Izpad ali zamik branja podnapisa je posledica tehnične napake ali napake oz. vrzeli v delotoku. Storitev je izrazito tehnične narave in se v vsebinskem smislu vanjo nikoli ne posega.

ODGOVOR VARUHNJE

Kot je razvidno iz odgovora, je e-bralec samodejno na voljo pri vseh informativnih (in mnogih drugih) oddajah TV Slovenija in ga TV Slovenija ne »vključuje in izključuje« glede na vsebino neke oddaje. Ker sem iz vašega dopisa sklepala, da ste imeli v mislih strojno branje podnapisov v oddaji Odmevi, 17. 10., sem si oddajo ogledala in ji prisluhnila v arhivu portala Dostopno [tukaj](#). Ugotovila sem, da je pri podnapisih tujejezičnih govorcev (predsednice Evropske centralne banke) in pri prispevku o vojni na Bližnjem vzhodu) e-bralec prebral vse podnapise v slovenščini. Ni pa prebral podnapisov v prispevku o JEK 2, v katerem je bil predvajan tudi posnetek pogovora poslanke Gibanja Svoboda in poslanca SDS. Ta posnetek je bil sicer v slovenščini, vendar je bil govor obeh slabo razumljiv, zato so mu dodali podnapise v slovenščini. Teh pa e-bralec ni prebral.

Zato sem vodji Službe za dostopnost poslala dodatno vprašanje: »Ali sintetični bralec bere samo podnapise prevodov iz tujih jezikov ali tudi podnapise, ki jih TV SLO (dokaj redko) uporabi zaradi slabše razumljivega govora v slovenščini«?

Vodja Službe za dostopnost programov Mateja Vodeb

Sinteza govora »prebere« tudi tiste podnapise, ki so uporabljeni zaradi slabše razumljivega govora v slovenščini ali na primer zaradi zakritja identitete sogovorca. V primeru predmetne oddaje je šlo za tehnično vrzel v delotoku, ki se včasih zgodi pri uporabi že podnaslovljenih klipov v drugi oddaji.

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Iz odgovora torej sklepamo, da e-bralec v tem delu oddaje ni deloval zaradi nenamerne tehnične napake. Vsekakor nič ne nakazuje na to, da bi kdo namerno skrival dejstva ali želel biti pristranski. Če bo kdo te posnetke želel prikriti, bi to storil za vse gledalce, ne samo za slepe in slabovidne, ki uporabljajo e-bralca, in tega dela v Odmevih sploh ne bi bilo. Iz načina predstavitve prispevka pa izhaja, da so želeli v Odmevih ta del izrecno poudariti kot razkritje v oddaji RTV Slovenija, nikakor pa ga prikriti.

Vsekakor se vam zahvaljujem za odziv, ki je pomagal odkriti tehnično težavo. O tem bom poročala na pristojni komisiji, saj je pomembno, da se ob vsaki tehnični napaki sprejmejo ukrepi, da se podobna napaka ne bi več ponovila.

V. SPLOŠNO

Razočaranje nad programom, preveč oglasi in plačilom RTV-prispevka

Gledalka in poslušalka **D. B.** je v odzivu izrazila mnenje o programu RTV Slovenija, ob tem pa se je "pritožila" tudi nad preveč oglasnimi vsebinami:

»Upam, da boste vsaj kaj naredili na izboljšanju predvajanih vsebin. Lahko to posredujete urednikom. Plačujemo prispevek in moramo gledati enormno količino promocijskih vsebin. Ljudje se že na veliko sprašujemo, ali je TVS marketinški TV, vmes pa nam malo "zavrtite" kak film in predvajate info vsebine, ki ne prikažejo celotne slike. Škoda je velika!«

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM

Oglasov je res veliko, vendar ne več, kot jih dovoljuje Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah. Ta dovoljuje RTV Slovenija, da lahko oglasi obsegajo največ 15 odstotkov programskega časa med 8. in 18. uro in prav toliko med 18. in 24. uro, medtem ko znaša za komercialne TV postaje dovoljeni obseg 20 odstotkov.

Res pa je, da se, skladno z zakonodajo, oglasi znotraj enega časovnega pasu lahko zgostijo v določenih delih. TV Slovenija pa z oglasi ne sme prekinjati celovečernih filmov, krajših informativnih oddaj (npr. Dnevnika) in še nekaterih drugih oddaj. Za manj oglasov pa bi se moral spremeniti zakon, kar pa ni v domeni RTV Slovenija, temveč vlade in državnega zbora.

Glede izboljšanja vsebin: sedaj je v pripravi Programsko-produkcijski načrt za leto 2025 in predsednica Uprave RTV Slovenija je na zadnji seji Sveta RTV Slovenija napovedala, da je treba gledalcem in poslušalcem ponuditi boljši program, čeprav bo proračun RTV Slovenija za prihodnje leto realno manjši kot letos. Kot varuhinja pravic gledalcev vsekakor upam, da bo program boljši. Na konkretnih primerih opozarjam na napake in slabosti, da se vsaj te odpravijo. Zato tudi vas vabim, da sporočite, kaj konkretno vas moti, kaj pogrešate, česa je preveč, kaj je po vašem mnenju narejeno slabo, ipd. Najbolje na primeru oddaj in vsebin v zadnjem mesecu dni.

Gledalka in poslušalka se je odzvala.

»Najprej hvala za razlago zakonskih omejitev, ki so se že pred časom verjetno zapisali na pobudo akterjev, ki lahko veliko zaslužijo na tem področju. Škoda.

Dvomim, da bova midve kaj rešili, lepo pa je, da ste se odzvali, ste me presenetili. Hvaležni pa bi bili vsi poslušalci in gledalci RTV SLO, če bi bilo v vaši moči, da se kaj spremeni. Zelo dobro sedaj že vsi poznamo ozadje "kupljenih" medijev, v katerega žal spada tudi RTV SLO. Z globalnim trendom so vse nacionalne vsebine podvržene vplivom elite, to se je zelo dobro pokazalo v zadnjem 5-letnem obdobju. Objavlja se to, kar želite, in objavlja se veliko negativnih in enostranskih vsebin, sploh, kar se tiče dnevnih informativnih oddaj. Tudi kar se tiče zabavnih oddaj, je normalnemu človeku postalo nesprejemljivo, občutek imamo, kot da se akterji iz nas delajo "norca", pa oprostite izrazu. Ali pa je intelekt množic, vključno s tistimi, ki pripravljajo program v zadnjih desetletjih tako padel, da ni čudno, da vedno več ljudi ne gleda več nacionalnega programa, da ne govorim o mladih. /.../«

Tudi gledalec in poslušalec **V. J.** je izrazil nezadovoljstvo nad programom RTV Slovenija in posledično plačilom RTV-prispevka:

»Na vas se obračam, da bomo morebiti skupaj rešili problem, ki se pri naši hiši dogaja že več kot 2 leti. Moja družina mesečno ne gleda programa RTV Slovenija več kot 10 min, da o radiu sploh

ne govorim, pa vendar mi je dana globa 12,75 € mesečno, z novim letom jo pa nameravate še dvignit.

Pa sem bil reden gledalec Studia City in poslušalec Toplovodarja na Valu 202, zadnji dve leti pa je RTV postal vrtiček stranke Levica. Nobene pluralnosti več. Začel sem gledat poročila na HRTV. Upam, da stvari uredite.«

ODGOVOR VARUHINJE

Hvala, da ste si vzeli čas in sporočili svoje videnje težav z RTV Slovenija. Konkretno rešitve vam žal ne morem ponuditi, lahko pa vam pojasnim pravne okvire. Višine RTV-prispevka ne določa RTV Slovenija, temveč Vlada RS. Podlaga zanjo je [Zakon o RTV Slovenija](#), ki ga je sprejel Državni zbor leta 2005, z novelo je bilo spremenjeno samo vodenje RTV Slovenija. /.../

Iz zakonskih določb izhaja, da je plačilo RTV-prispevka zakonska obveza, vezana na možnost spremljanja RTV programov, ne glede na to, ali posameznik to možnost dejansko uporablja ali ne.

Glede pripomb o vsebini vas prosim, da navedete bolj konkretne napake, pomanjkljivosti, oddaje, ki kršijo Zakon o RTV Slovenija, Programske standarde ali kaj drugega. Samo konkretne pripombe lahko posredujem pristojnim.

PRILOGE

PRILOGA 1: Poročilo v zadevi Intervju z gostom Borisom Cavazzo, 13. 10.

[Intervju z Borisom Cavazzo](#), ki je bil na sporedu 13. oktobra, je sprožil v javnosti precej odzivov. Povod za intervju je bila podelitev Ježkove nagrade za njegovo delo. Varuhinja je prejela pritožbi dveh gledalk, ki ju navajamo v nadaljevanju.

1. ODZIVA GLEDALK

»Boris Cavazza, veliki slovenski umetnik, je bil prikazan na način, ki je prizadel njegovo dostojanstvo - četudi se morda tega sam ne zaveda. Voditelj oddaje, predvsem pa urednik in odgovorna urednica, bi morala to oddajo umakniti s sporeda še pred predvajanjem - predvsem iz spoštovanja do njega in do vseh ljudi, ki se soočajo s podobnimi težavami. Po moji oceni gre za hud etični zdrs javne televizije.« (Z. Č. T.)

»Izjemno sem jezna na Intervju z g. Cavazzo, kjer je izpadel /.../. Morali bi mu izkazati spoštovanje za vse, kar je ustvaril v življenju.« (K.)

2. KAJ JE SPROŽILO ODZIVA

Obe gledalki sta menili, da je bil gost prikazan »na način, ki je prizadel njegovo dostojanstvo«.

3. POJASNILO PRISTOJNIH NA TV SLOVENIJA

Varuhinja je za odziv prosila urednika oddaje Intervju Jožeta Možina, odgovorno urednico Informativnega programa TV Slovenija Polono Fijavž in avtorja oddaje Intervju, 13. oktobra, Zvezdana Martiča.

Ob tem je izpostavila dve dilemi: prva je, ali je intervju primeren žanr za osebe, ki jih želimo predstaviti kot pomembne osebnosti z bogatim življenjskim in delovnim opusom, a imajo zaradi starosti ali bolezni težave s spominom, zaradi česar z intervjujem lahko prizadenemo njihovo dostojanstvo. Drugo vprašanje, ki ga je spodbudila ta oddaja, pa je, ali v medijih in javnosti predstavljamo samo "popolne" ljudi brez napak in spominskih vrzeli ali pa je ena pomembnih nalog medijev, javnega še toliko bolj, detabuizacija staranja in gradnja vključujoče družbe, odprte za vse, saj je bogastvo družbe prav raznolikost in sprejemanje ljudi z vsemi njihovimi tegobami in pomanjkljivostmi.

Avtorja intervjuja je prosila tudi za nekaj pojasnil o nastajanju intervjuja in za utemeljitev, zakaj se je odločil za intervju.

Vsi trije odgovori so vključeni v poročilo.

Urednik oddaje Intervju Jože Možina

Mnenja glede intervjuja z Borisom Cavazzo so deljena in pomisleke gledalke razumem. Sam sem bliže oceni, da ni šlo za krnjenje dostojanstva gosta, ampak za vpogled v njegovo življenjsko delo s pridihom detabuiziranja bolezni, s katero se sooča, in je med našo starejšo generacijo zelo pogosta.

Menim, da je voditelj glede na okoliščine dobro izpeljal pogovor.

Odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija Polona Fijavž

Sama menim, da psihofizičnega stanja posameznika, ki ga izpostavljam v oddaji tipa Intervju, ne moremo in ne smemo skrivati pred javnostjo, je pa treba biti pri tem izjemno pazljiv in upoštevati občutljivost teme in želje intervjuvanca. V primeru pogovora z Borisom Cavazzo je šlo predvsem za to, da je bil dobitnik Ješkove nagrade in smo ga hoteli tudi kot dobitnika predstaviti gledalcem. Pogovor je bil skoraj zagotovo zadnji, kot tak pa je tudi pomemben dokument nekega časa.

Avtor oddaje Intervju, 13. 10., Zvezdan Martič

Problematika, ki jo odpirate, ni enostavna in ne enostranska.

Zato najprej po vrsti. Za intervju sem se odločil, ker je gospod Cavazza prejel Ješkovo nagrado za življenjsko delo. Nagrajenca sem povabil in on je vabilo sprejel. Jasno je bilo tako meni kot njemu, ženi, uredniku in odgovorni urednici, da gost ni več najmlajši in v psihofizičnem stanju, kot je bil nekoč. To pa seveda velja za vse, nenazadnje tudi zame in gledalko, ki postavlja vprašanje.

Kot voditelj sem se situaciji prilagodil, opravil več pogovorov z gostom in vodil pogovor na način, ki je bil po mojem mnenju do gosta spoštljiv in prilagojen njegovemu psihofizičnemu stanju. Gost je bil z objavljenim pogovorom zadovoljen.

Strinjam se z vašim mnenjem o vključujoči družbi in zato postavljam "proti vprašanja": s kakšnim argumentom naj prejemnika Ješkove nagrade za življenjsko delo ne bi povabili v oddajo; s kakšnim argumentom in kdo naj oceni, da se oddajo umakne pred predvajanjem; do kdaj smo "ustrezni" za nastopanje v oddajah oziroma koliko smemo odstopati od "popolnosti"?

4. MNENJE DRUŠTVA PSIHOLOGOV SLOVENIJE

Varuhinja je presodila, da dileme, ki jih je sprožil intervju, odpirajo mnoga družbena in psihološka vprašanja, ki bodo s staranjem družbe čedalje pogostejša in se bodo z njimi vse pogosteje srečavali tudi novinarji in uredniki. Zato je za strokovno mnenje zaprosila tudi Društvo psihologov Slovenije – ne samo zaradi konkretnega primera, temveč predvsem zaradi pogleda psihološke stroke na vse podobne dileme. V dopisu je predstavnikom društva med drugim napisala:

»Odziva odpirata vprašanje, kako obravnavati in v medijih predstavljati osebe, ki imajo za seboj delo, pomembno za širšo družbo in zanimivo za javnost: jih lahko predstavljamo samo tako, da izpostavimo njihovo delo in dosežke, samo do takrat, ko so psihofizično na ravni opravljenega dela, ali jih lahko predstavimo javnosti tudi takrat, ko njihove psihofizične sposobnosti upadejo – bodisi zaradi bolezni, starosti ali drugih razlogov? Je ta meja odvisna od vsakokratnega namena predstavitve ali je možno postaviti splošno veljavne ločnice? Je izpostavljanje težav starosti nespoštljivo do starostnikov ali obenem tudi del detabuizacije starosti in starizma? Kako iskati ravnovesje med osebnim dostojanstvom in detabuizacijo starizma?«

Prosili ste nas za mnenje glede verodostojnosti objave intervjuja z g. Borisom Cavazzo.

V posnetku je videti, da ima gost spominske vrzeli, da ne more priklicati nekaterih sicer njemu prej znanih dogodkov v življenju ipd. Izvemo tudi, da so izzivi povezani s posledicami kapi in težjih poškodb glave zaradi padca. Dilema, ki ste jo izpostavili, je, ali – glede na pozive nekaterih gledalcev ob spremembah, ki so jih zaznali pri gostu in so vplivale tudi na njihovo doživljanje – ohraniti objavo ali jo umakniti.

Dilema, ki je po našem mnenju tako strokovne kot etične narave, je na mestu in razumljiva. O njej smo na vašo pobudo razpravljali v Strokovnem svetu in Komisiji za etična vprašanja Društva psihologov Slovenije. V premislek izpostavljamo naslednja področja:

- odnos novinarja do gosta,
- informirano soglasje,
- odnos družbe/medijev do starostnikov,
- priprava novinarja na pogovor z gosti s specifičnimi značilnostmi,
- alternativni načini predstavitve gosta.

Odnos novinarja do gosta

Mnenje članov Strokovnega sveta DPS in Komisije za etična vprašanja DPS je, da intervju z Borisom Cavazzo ni bil nespoštljiv, je pa pri posameznih gledalcih morda lahko vzbudil tudi neprijetna doživljanja (občutke, čustva, misli).

Informirano soglasje

Kodeks poklicne etike psihologov je obvezujoč za delo psihologov in njegove vsebine se nanašajo neposredno na delo psihologov. Zaradi tega njegovih vsebin ne moremo neposredno prenesti na obravnavano situacijo. Prav gotovo pa si lahko z njim pomagamo. Izpostavljamo tri načela, na katera smo pomislili pri primeru intervjuja z gostom:

1. Psiholog pri svojem delu spoštuje in ščiti pravice obravnavanca do zasebnosti, samoodločanja in avtonomije.
2. Psiholog pri svojem delu v največji možni meri zagotavlja obravnavancu odločanje o njem samem.
3. Psiholog ne sme, ne glede na soglasje obravnavanca, objaviti podatkov, ki bi lahko kakorkoli škodili obravnavancu.

Ključnega pomena se nam zdi, ali se je g. Cavazza strinjal z objavo intervjuja. G. Cavazza je opravilno sposoben, samostojen in sam odloča o sebi, zato menimo, da je v prvi vrsti potrebno (nujno), da je imel (ima) priložnost preverjanja – da je imel pred objavo posnetka intervjuja možnost odločanja in izbire glede njegove objave.

Če bi gost med snemanjem izrazil, da ne želi, da se posneto predvaja, bi bilo to treba upoštevati. Če gost z objavo ni soglašal, bi bilo torej z vidika etičnega ravnanja po našem mnenju treba posnetek takoj umakniti in bi ga bilo ponovno dovoljeno predvajati le ob njegovem soglasju.

Opozoriti pa želimo, da posamezniki iz osebnih razlogov lahko ne nasprotujejo javnemu razpravljanju o sebi, še posebej, če verjamejo, da to lahko pozitivno vpliva na druge, na družbeno razumevanje njihovega položaja, na spremembe njihovega vedenja ipd.

Če v tej točki RTV sama umakne posnetek, bodo verjetno potrebna javna pojasnila, ki bodo bistveno bolj odmevala in morda gosta prizadela v njegovem dostojanstvu. Posnetek bi se v takem primeru verjetno kot požar začel širiti po drugih kanalih, saj bi ga ljudje iz radovednosti hoteli videti in bi prežali na gostove kognitivne zdrse, ki so ob nekem površnem ogledu intervjuja gledalcu komaj zaznavni.

V splošnem je naše mnenje, da oddaje ni treba umakniti, razen če bi tako želeli gost ali njegovi svojci. Priporočamo, da o tem, ali bi želeli umik posnetka, vprašate gosta in njegovo ženo ter ravnate skladno z njuno voljo. Če bi umik želeli svojci, se lahko pod umaknjениm posnetkom zapiše »umikamo na željo svojcev« in dodatna pojasnila niso potrebna.

Odnos družbe/medijev do starostnikov

Odnos do ranljivih posameznikov, v obravnavanem primeru starostnikov, in soočanje z realiteto naravnega cikla staranja lahko pri nekaterih gledalcih vzbujata tudi neprijetna čustva: strah pred staranjem, boleznijo, obnemoglostjo, odvisnostjo, specifičnimi boleznimi, lastno minljivostjo ipd. Eksistencialne teme lahko v ljudeh vzbudijo specifična prepričanja, tudi ekstremna stališča, kaj je prav in kaj je narobe, kaj je sprejemljivo in kaj nesprejemljivo. Pri nekaterih gledalcih bi se ob gledanju obravnavanega intervjuja neprijetna čustva morda lahko močneje izrazila tudi zaradi tega, ker ima intervjuvani pomemben status in, kar je človeško, želijo o njem ohraniti kar najboljšo podobo oziroma podobo o osebi, kot jo imajo zapisano v svojem doživljajskem svetu. Med intervjujem "občutijo, da oseba trpi", a težko je najprej njim samim (iz komentarja: »Meni je bilo kar težko zanj«), torej svoja negativna čustva projicirajo v intervjuvanega, kot da bi jih med intervjujem doživljal on sam. Negativne kritike intervjuja lahko izhajajo iz dobre namere po zaščiti posameznika, njegove integritete (kot opisujejo nekateri v komentarjih).

Gost se med intervjujem ni z ničemer osramotil, da pa se česa starejši in ljudje po poškodbah glave ne spomnijo, je sprejemljivo in razumljivo. Če imamo kot družba in posamezniki težavo videti in sprejeti staranje, bolezen, pa umik/odmik zagotovo ni rešitev, pač pa sočutno soočanje z realnostjo, takšno, kot je. Če se gost in svojci strinjajo, da posnetek ostane oziroma ne vidijo potrebe po umiku, naj varuhinja pritožnikom pojasni, da gost in svojci želijo, da posnetek ostane, RTV pa želi to željo spoštovati. Nenazadnje imajo gledalci vedno na razpolago tudi opcijo, da gledanje oddaje prekinejo.

Da bo prišlo do spremembe v percepciji starejših (pa tudi raznolikosti nasploh), menimo, da je pomembno, da imajo gledalci pogosteje stik s podobnimi primeri (tudi npr. z osebami z invalidnostjo, slepimi). Praksa kaže, da se pogosto ne znamo vesti v komunikaciji z njimi, da so prisotne zadrege ali negotovosti, kako pristopiti, kako komunicirati. Preseči moramo odrinjenost določenih skupin na rob družbe. Že to, da je pogovor z g. Cavazzo sprožil polarizacijo odzivov in toliko močnih čustev, da so ljudje čutili potrebo po reagiranju, je povedno. Če želimo staranje in pogost spremljajoč upad kognitivnih sposobnosti normalizirati, je pomembno, da tematiko obravnavamo spoštljivo in realno, tudi dovolj pogosto. Ob tem se ne moremo izogniti dejstvu, da je staranje proces, ki prinaša številne izzive ne le posameznikom, ampak tudi svojcem, družbi. Na primer, izziv je zagotoviti kakovostno obravnavo in oskrbo starejših nasploh, možnost namestitve v domove starejših oseb z motnjo v duševnem razvoju, s

pridruženimi psihiatričnimi težavami, motnjami, s katerimi ne morejo bivati v običajnih skupnostih.

Verjamemo, da skupaj delimo mnenje, da je pomembno, da imajo tudi starejši s posebnimi potrebami na področju duševnega in fizičnega zdravja mesto v družbi, s tem pa tudi prostor v medijskem svetu. Verjamemo pa tudi, da je priprava vsebin o starosti in spremljajočih spremembah (ali raznolikostih nasploh) posebej zahtevna in občutljiva.

V javnosti prepoznavni posamezniki so tudi v primeru drugih zdravstvenih stanj glasniki osveščanja javnosti. Nekatere bolezni v ljudeh še vedno vzbujajo več strahu ali so (pre)slabo poznane (npr. mišična distrofija, multipla skleroza, cistična fibroza, tudi demenca). Mnenja smo, da tudi primerna predstavitev osebe z demenco na televiziji spodbuja razumevanje bolezni in lahko pomembno zmanjšuje stigmo, povezano z njo. Nudi informiranost, ki opremlja svojce, gledalce z več znanja in primernejšimi pristopi. Predstavitev posameznika z demenco pa mora biti izvedena občutljivo, da se izognemo senzacionalizaciji. Cilj naj bo ozaveščanje gledalcev z občutkom empatije in spoštovanja.

Kakovost življenja se lahko bolnim pomembno spreminja, kar se kaže na kvaliteti njihovega bivanja in medosebnih odnosov, povečajo se občutki osamljenosti, izgubljajo lahko na samostojnosti, neodvisnosti in občutku svobode. Po zahtevni možganski poškodbi pri gostu oddaje je dejstvo, da se je rehabilitiral do videne stopnje, uspeh medicinske stroke, njega samega in ljubeče, sočutne podpore najbližjih. Govoriti o takih uspehih je tudi lahko pomembno.

G. Cavazza je tako lahko v očeh gledalcev viden tudi kot "junak", vztrajen borec, ki ga je življenje večkrat povsem pretreslo že v mladosti. Med drugim (iz)vemo, da je v kratkem obdobju v srednjih letih doživel tri velike izgube (smrt žene in dveh sinov), a se je vselej ujel, da bi preživel in zmožgal nadaljevati svojo ustvarjalno pot in očetovsko vlogo za živečega sina. Še vedno je in bo g. Cavazza (kljub opaznim spremembam in doživljanju nekaterih gledalcev) velik umetnik, z neprecenljivo kulturno dediščino, ki jo je ustvaril. Njegovega (minulega) dela in uspeha nič ne zmanjša. Ostaja. Pri gledalcih bi bilo smiselno okrepiti tak pogled. V kolikor bi posnetek oddaje umaknili, bi umaknili tudi pogled na "junaka", borca.

Menimo, da je pomembno graditi občutljivo, vključujočo družbo, v kateri še posebej starostniki in ljudje s težavami niso izključeni, potisnjeni na rob, pozabljeni. Zato je pomembno govoriti o starosti, težavah, boleznih. Pri zmanjševanju tabujev o starosti in staranju bi pomagalo razvijanje sočutne naravnosti do raznolikih potreb starejših. Pozitivno bi lahko delovali prikazi primerov pozitivnih praks v odnosu do starejših, prikazi sožitja z njimi (npr. primeri bivanja študentov s starostniki, vrtec v domu starejših občanov), pristopi, ki v ospredje postavijo prikazovanje zelenega, pričakovanega vedenja odgovorne družbe do ranljivih skupin/posameznikov. Javne osebnosti pa so lahko tiste, ki s svojo zgodbo omogočajo ljudem, da se z njimi identificirajo; zato morebiti posledično tudi sami lažje spregovorijo o svojih težavah.

Treba pa je o starosti, težavah, boleznih govoriti na dovolj senzibilen in etičen način. Priprava na oddaje s tako tematiko in sogovornike, ki naj bodo tako strokovnjaki z obravnavanega področja kot osebnosti s težavami, njihovi svojci itd., naj bo premišljena in dodelana, sploh z

vidika sporočilnosti (kaj so cilji, namen oddaje, kaj in predvsem KAKO, na kakšen način bomo želeno najboljše dosegli). Pri načrtovanju oddaje naj se preveri, kaj so potrebe gosta/ov v oddaji (je mogoče njihova želja detabuizacija, ozaveščanje in informiranje javnosti?). Obe strani – intervjuvana oseba in tisti, ki izvaja intervju – naj jasno ena drugi predstavita svoje potrebe, da bo vsem vpletenim jasen namen intervjuja. Cilji intervjuja in poti do njih naj bodo za novinarja in gosta sporazumno dogovorjeni in dovolj konkretizirani.

Ob tehtanju o različnih vidikih načrtovanja/priprave oddaje, predpriprave gosta, izvedbe in doseženih učinkov intervjuja se lahko s kritično refleksijo po izvedbi in evalvacijo poskrbi, da bodo v prihodnje potrebe vseh vključenih, cilji in poti do njih še bolj jasno opredeljeni.

Priprava novinarja na sodelovanje z gosti s specifičnimi stiskami

Izpostavljamo tudi, da je pri tovrstnih oddajah zelo pomembno, da je novinar seznanjen z značilnostmi obdobja, težavami (posameznika) in kako jih lahko prepreči v času pogovora (zmanjša), da niso posebej izstopajoče, da nehote ne ustvari okoliščin za negativno izpostavljanje gosta, kjer bi se lahko počutil neposredno izzvan, izpostavljen in posledično osramočen.

V kolikor se izbere intervju, je pomembno, da se sogovornika, sploh pa njegove najbližje, v kolikor vemo, da je naš sogovornik trpel za katero od bolezni, opozori, da lahko takšen tip oddaje pri gledalcih vzbudi najrazličnejša razmišljanja, od sočutja in razumevanja morebitnih stisk do zgražanja do voditelja ali televizije (npr. da ni izražal dovolj empatije). Tudi novinar sam si mora zastaviti vprašanje, ali lahko namen predstavitve opusa zamenja kakšen drug namen, morda želja po senzacionalizmu, visoki gledanosti, profiliranju sebe kot novinarja, ki je uspel narediti intervju s pomembnim sogovornikom.

Menimo, da si je novinar Zvezdan Martič prizadeval ohraniti gostovo dobro ime in dostojanstvo. Deloval je dovolj senzibilno, tako z besedno kot nebesedno komunikacijo, in ni izpostavljajal spominskih lukenj sogovornika ter ga je v intervjuju primerno podprl in vodil naprej.

Da novinar ne pride v zadrego, če se neko manj znano stanje gosta izkaže šele tekom intervjuja, je dobro poznati potrebe in stanje gosta pred izvedbo intervjuja ter ga natančno vnaprej seznaniti z vprašanji, ki bodo zastavljena v intervjuju. Dobra vnaprejšnja seznanitev z vprašanji lahko gostu pomaga k dobri pripravi na pogovor in večji predvidljivosti in najdenju med pogovorom (kar po našem mnenju sodi v doda(t)no odgovornost novinarja). Morebiti je vse opisano bilo narejeno, v kolikor ne, priporočamo to za v prihodnje.

Alternativni načini predstavitve gosta

Psihofizično stanje udeležencev (ne glede na to, ali so znane osebe ali ne) je mogoče upoštevati tudi tako, da oddaja ni posneta v enem kosu, da so vključeni samo izseki pogovora (in ne celoten intervju), da je morda posneta v njihovem domačem okolju, da so ključni podatki, ki bodo vključeni v pogovoru, gostom dosegljivi tudi v pisni obliki. Alternativni načini za predstavitev zgodbe gosta so lahko tudi intervjuji z družinskimi člani ali s tistimi, ki so ga poznali. S tem bi lahko ustvarili spoštljivo in avtentično podobo njegovega življenjskega prispevka brez neposrednega intervjuja oziroma s kombinacijo neposrednega intervjuja z drugimi načini predstavitve in bi se obremenitev gosta pred kamero zmanjšala.

V želji, da si vsi skupaj prizadevamo za strokovno, etično, empatično in vključujoče delovanje tudi v prihodnje, vas lepo pozdravljamo.

Julija Pelc, predsednica Strokovnega Sveta DPS

dr. Anja Podlesek, predsednica Društva psihologov Slovenije

dr. Mojca Čerče, predsednica Komisije za etična vprašanja DPS

5. ODGOVOR VARUHNJE

ODGOVOR VARUHNJE Z MNENJEM IN PRIPOROČILOM

Vsi odgovori kažejo, da so se avtor, urednik in odgovorna urednica odločili za intervju zavestno in z zavedanjem, da mora biti izpeljan tenkočutno in tako, da ne bo prizadel dostojanstva intervjuvanca. Iz odgovora avtorja je tudi razvidno, da se je nanj še posebej skrbno pripravil. Razvidno je tudi, **da je intervjuvanec videl intervju pred objavo in se z objavo strinjal**, prav tako njegovi najbližji, kar pomeni, da je intervjuvanec dal t. i. informirano soglasje. **Razlogov za odpoved intervjuja torej ni bilo.**

Programski standardi RTV Slovenija glede spoštovanja dostojanstva posameznika med zavezami navajajo, da mora RTV Slovenija med drugim upoštevati *»negovanje novinarske verodostojnosti in odgovornosti z doslednim upoštevanjem poklicnih in etičnih standardov, predvsem načel resnicoljubnosti, neodvisnosti, nepristranskosti, spoštovanja človekovega dostojanstva in transparentnosti«*.

Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija pa v točki 5. 6 o žanru intervju med drugim zapisujejo:

»Novinar mora izbranega intervjuvanca prej obvestiti, za kaj namerava uporabiti pogovor z njim. Sogovornika je treba obvestiti tudi o približni dolžini intervjuja, prav tako, ko ta ne bo objavljen v celoti, in ga opozoriti, da je ta dolžina samo okvirna. Intervju je mogoče krajšati samo z dovoljenjem oz. soglasjem intervjuvanca.

Novinarji in uredniki RTV Slovenija morajo zagotoviti, da bodo intervju uporabili samo v skladu z dogovorom pred snemanjem.«

V točki 10.2 pa o odnosu do zdravja zapisujejo več načel, med drugim:

»Posebno skrbno varujemo tajnost podatkov o pacientih in njihovih boleznih. Skrbno pazimo, da jih ne žalimo ali kakor koli ne prizadenemo njihovega človeškega dostojanstva. Zavedati se moramo, da utegnejo naši prispevki trajno vplivati na potek njihovega življenja.«

Gledalki sta intervjuju očitali predvsem to, da v njem ni bilo spoštovano dostojanstvo gosta, da je bila prizadeta njegova čast. Vendar menim, da v pomenu, kot ga navajata gledalki, ne gre za dostojanstvo kot absolutno kategorijo, merljivo samo po sebi, temveč jo določa tudi dožemanje družbe, kdaj in kako je dostojanstvo spoštovano ali krnjeno, pomembno pa je tudi, kaj o tem meni oseba, ki naj bi ji bilo dostojanstvo krnjeno. **Glede na to, da je intervjuvanec videl intervju pred objavo in se z njim strinjal, torej ne moremo govoriti o kršenju teh programskih standardov in poklicnih meril.**

Ostaja pa vprašanje, ali je bila izbira žanra intervju za predstavitev prejemnika Ješkove nagrade najboljša možna. Intervju je žanr, ki razgali mnoge šibkosti intervjuvancev. Zato bi bila v tem

primeru boljša izbira portret ali drug podoben žanr ali format, v katerem težave intervjuvanca ne bi prišle do izraza. Zato priporočam uredništvu dva razmisleka:

- o skrbnejši izbiri gostov za oddajo Intervju;
- o morebitni širitvi žanrov Informativnega programa, saj to ni prvi primer, ko se je izkazalo, da za izbranega gosta ali temo Informativni program v ustaljenih oddajah nima na voljo ustreznega žanra.

Kljub temu pa se Informativni program ne bi smel odreči uporabi manj primernih žanrov v primerih, ko lahko prav (ali samo) z njimi prispeva k senzibiliziranju občinstva za vsebine, ki bi sicer ostale spregledane ali tabuizirane. Vendar mora to izvesti na način, da je občinstvu jasen namen takšnega odmika.

Marica Uršič Zupan

Varuhinja pravic gledalcev, poslušalcev, bralcev ter uporabnikov vsebin RTV Slovenija

Ljubljana, 11. 11. 2024

PRILOGA 2: Poročilo o odsotnosti načrtovane oddaje Intervju z gostjo Uršo Cankar Soares, 20. 10., in ponovitvi intervjuja z Melom Kovicem v tem terminu

Varuhinja je med 15. in 30. oktobrom prejela 25 pisnih in 3 telefonske odzive, ker naj bi odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija onemogočila oziroma preprečila izvedbo Intervjuja z Uršo Cankar Soares, ki ga je urednik oddaje načrtoval za objavo 20. oktobra. Vsi pritožniki so izrazili protest proti takšni odločitvi odgovorne urednice, pa tudi pričakovanje, da bo intervju izveden in predvajan.

Ena pritožnica pa se je odzvala na ponovitev oddaje Intervju z Melom Kovicem, ki je bil na sporedu namesto intervjuja z Uršo Cankar Soares, 20. oktobra.

Odsotnost načrtovane oddaje Intervju z gostjo Uršo Cankar, 20. 10.

1. PRIMERI ODZIVOV

»Danes, 16. 10. 2024, je odjeknila novica, da odgovorni na RTV Slovenija ne dovolijo novinarju Jožetu Možini, da bi posnel intervju z Uršo Cankar Soares. Mar ni RTV odprta tudi za poglede raznoraznih aktivistov, med katere spada tudi Urša Cankar Soares? Jaša Jenull je lahko gost, omenjena gospa pa ne? Lahko razložite ta primer cenzure?« (S. P.)

»/.../ V Zvezi organizacij civilne družbe Slovenije smo zgroženi nad dejstvom, da RTV SLO prepoveduje novinarju dr. Jožetu Možini, da opravi intervju z Uršo Cankar Soares, koordinatorko Pohoda za življenje, ki se je pred kratkim odvijal v Kopru, Mariboru in Ljubljani, o čemer je RTV SLO poročal izjemno manipulativno. S takšno prepovedjo je urednica Polona Fijavž s samovoljno odločitvijo in z njo tudi RTV SLO očitno kršila dve z Ustavo RS določeni svoboščini:

1) pravico do svobode govora in

2) enakopravnost vseh oseb.

Ne razumemo, kako si lahko urednik javne medijske storitve v Sloveniji dovoli tak /.../ poseg v ustavno zagotovljene pravice. Z ustavo je zagotovljena pravica do življenja, ki ga Pohod za življenje zagovarja. Naj opozorimo, da se te kršitve, omejevanje pluralnosti mnenj na RTV SLO in drugih javnih in veliki večini zasebnih medijev dogajajo že od začetka države Slovenije, da o obdobju pred tem ne govorimo. /.../« (A. G., predsednik)

»Rada bi protestirala zaradi odločitve gospe Polone Fijavž, ki je kot urednica informativnega programa prepovedala snemanje intervjuja Jožetu Možini, ki je želel v goste povabiti gospo Uršo Cankar Soares. Mislim, da je to nedopustno, saj bi RTV, ki je javna televizija in jo plačujemo vsi davkoplačevalci, morala dati besedo vsem in bi s tem ljudje imeli možnosti slišati različna stališča. Tako pa se poskuša ljudi, ki imajo drugačno mnenje, ignorirati in jih celo utišati. Na RTV se evidentno favorizira en svetovni nazor in ravno zato bi bilo dobro, da bi se učili sprejemati tudi drugačna stališča. Upam, da bo gospod Možina vendarle lahko posnel omenjeni intervju in bo RTV s tem dokazala, da je pluralna institucija in ne trobilo določene politične opcije.« (S. Z.)

»/.../ Naši pohodi so pohodi za življenje. Ne delamo si utvar, da bomo spreobrnilo ljudi s selektivnim obsegom sočutja v njihovem značaju - zanje je splav zakonsko zagotovljen, želimo pa, da nepoučeni in zavedeni, pa tisti v akutni krizi, slišijo še drugo plat zvona. /.../« (član

koordinacije Za življenje P. Z.)

»V preteklih dneh je v javnosti zaokrožila vest o tem, da je bilo g. Možini prepovedano, da bi opravil intervju z go. Urša Cankar Soares. Razlog naj bi bil menda v protiustavnosti njenih stališč. Zanimivo je, da omenjena gospa nastopa na različnih shodih in noben od teh ni bil prepovedan zaradi rušenja ustavne ureditve.

Me pa kot gledalca zanima:

1. Zakaj je bil ta intervju prepovedan?

2. Kakšna naj bi bila ta protiustavna stališča?

3. Kdo in s kakšno kvalifikacijo je presodil, da gre za protiustavna stališča?

Pričakujem, da bo v nadaljevanju intervju vendarle dopuščen.« (V. V.)

2. KAJ JE SPROŽILO ODZIVE

Odzive je sprožila informacija o odsotnosti načrtovane oddaje Intervju z Uršo Cankar Soares, glede katere je večina pritožnic in pritožnikov izrazila protest in nezadovoljstvo.

3. POJASNILO ODGOVORNE UREDNICE

Odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija je odgovorila na odziv gledalca K. E., ki je svojo pritožbo naslovil neposredno nanjo, v vednost pa jo je poslal tudi varuhinji. Na tem mestu navajamo odziv gledalca:

»Zanima me, če drži podatek, da dr. Možina pred kratkim ni smel delati Intervjuja z neko gospo, ki se zavzema za to, da bi bilo manj splavov? Če drži, me zanima, zakaj ta gospa v Intervjuju ne bi smela predstaviti stališč, ki jih zagovarja ona in tudi del slovenske javnosti?«

Odgovorna urednica je odgovorila tako gledalcu kot varuhinji, njen odgovor objavljamo v poročilu.

Odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija Polona Fijavž

Intervju je oddaja, v kateri gostimo izjemne posameznike, ki jih želimo predstaviti širši javnosti, nekateri so znani, drugi manj, a so vsi ljudje, ki so naredili izjemne reči na svojih področjih, ki jih je vredno predstaviti javnosti v takšni obliki in dolžini 50 minut. To je res veliko pozornosti. Gostje Odmevov so navadno v oddaji po 4-7 minut. Za 50 minut so kriteriji in merila drugačni, vabljen posameznik jih že v osnovi ne izpolnjuje.

Tema zelo polarizira javnost in tak format oddaje, po moji oceni, ni primeren.

4. ODGOVOR VARUHINJE

Varuhinja je vsem pritožnikom odgovorila, da prejetega odziva ne more obravnavati, ker za to ni pristojna.

ODGOVOR VARUHINJE

Hvala za poslana vprašanja. Vendar vas moram seznaniti, da vašega odziva ne morem obravnavati, ker varuh pravic gledalcev za to ni pristojen.

[Pravilnik o delovanju varuha](#) v 9. členu namreč določa:

»Varuh obravnava samo tiste vloge, ki se nanašajo na objavljene programske vsebine. Varuh ne sme posegati v vsebine Radiotelevizije Slovenija pred njihovimi objavami.«

Tudi [Zakon o RTV Slovenija](#) zelo omejuje poseganje ali izrekanje Sveta in varuha o posameznih delih programa pred objavo.

V 16. členu navaja:

»(2) Svet ne sme posegati v posamezne dele programa pred objavo in sprejemati odločitev ali stališč, ki so povezana z objavo delov programa. Svet vodi razpravo o objavljenih delih programa le na podlagi poročil varuha, ki vključujejo odziv odgovornih urednikov in avtorjev.«

Vsebine, o katerih me sprašujete, so v pristojnosti uredništva Informativnega programa TV Slovenija.

Ponovitev Intervjuja z Melom Kovicem, 20. 10.

Gledalka K. L. se je odzvala na ponovitev oddaje Intervju z Melom Kovicem, ki je bil na sporedu namesto intervjuja z Uršo Cankar Soares, 20. oktobra.

1. ODZIV GLEDALKE

»S katerim razlogom se je urednik oddaje Intervju 20. 10. 2024 odločil za ponovitev intervjuja z Melom Kovicem, ki je bil na sporedu 28. 7. 2024? Oddaja Intervju je sicer zanimiva in pestra. Zanimivo je bilo poslušati tudi Mela Kovica, ampak ne tako zanimivo, da bi ga v nedeljskem terminu morali gledati dvakrat. Vsekakor v tem terminu ne pričakujem ponovitev, ampak nove goste.«

2. POJASNILO UREDNIKA ODDAJE

Urednik oddaje Intervju Jože Možina

Ponovitev (gosta sem sicer določil jaz) je bila zahteva odgovorne urednice, potem ko je blokirala snemanje novega intervjuja z Uršo Cankar Soares, voditeljico Pohoda za življenje. Kot poglobitni razlog je ob tem navedla, da je delovanje povabljenih gostje v nasprotju z ustavo RS.

3. ODGOVOR VARUHINJE

  POJASNILO VARUHINJE VSEM GLEDALCEM IN PRIPOROČILO UREDNIŠTVU

Kot sem vam že pojasnila, [Pravilnik o delovanju varuha](#) določa, da varuh lahko obravnava samo tiste vloge, ki se nanašajo na objavljene programske vsebine. S tem pravilnik, podobno kot tudi Zakon o RTV Slovenija, varuje uredniško in novinarsko avtonomijo in preprečuje vnaprejšnje vplivanje na program.

Glede na to, da načrtovani intervju ni bil posnet in predvajan, tudi ni možna verodostojna presoja, ali je šlo za neprimeren poseg odgovorne urednice, zato lahko podam le nekaj splošnih pojasnil o cenzuri ter novinarski in uredniški avtonomiji na eni strani in odgovornosti odgovorne urednice na drugi.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je cenzura opredeljena kot »uradno pregledovanje javnosti namenjenih del«. Namen cenzure je preprečiti objavljanje in razširjanje vsebin, ki so v

nasprotju z interesi tistega, ki izvaja cenzuro. Novejše teorije cenzure pa opozarjajo, da sodobna cenzura ni več osredotočena samo na preprečevanje objave vsebin, temveč tudi na njihovo "utopitev" v poplavi nasprotnih mnenj.

Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija obravnavajo cenzuro v sklopu točke 14, ki v točki 14.1 najprej opredeljuje posege v že posneto gradivo:

»Ko je bilo gradivo posneto v skladu s poklicnimi merili, ga je možno predvajati, če ni drugih zakonskih in etičnih zadržkov in v času snemanja ni bilo nikakršnih drugačnih dogovorov o tem. Obstajati morajo tehtni razlogi, da se ugotovi zahteva po zadržanju uvrstitve gradiva v oddajo ali program. /.../«

V točki 14.3 pa je o cenzuri zapisano:

»V skladu z Ustavo Republike Slovenije, ki zagotavlja pravico do svobodnega in neodvisnega obveščanja, je kakršna koli oblika cenzure protizakonita in neetična. Uredniki in novinarji RTV Slovenija zato ne bodo podlegali nikakršnim posrednim ali neposrednim pritiskom, naj cenzurirajo svoje prispevke in oddaje. Novinarji RTV Slovenija se prav tako ne bodo zatekali k raznim oblikam konformistične samocenzure, saj je konformizem tuj neodvisnemu in avtonomnemu novinarstvu. Velike previdnosti, ki je potrebna pri objavljanju neavtoriziranih vsebin z interneta, ni mogoče enačiti s cenzuro. O morebitnih poskusih cenzure bodo novinarji, uredniki oz. programsko vodstvo obvestili javnost.«

Obenem pa Poklicna merila v točki 17 določajo tudi obvezno posvetovanje z uredniki, predvsem z odgovornim urednikom, ki je odgovoren za objavljeno vsebino:

»Novinarji, uredniki in drugi ustvarjalci radijskih in televizijskih programov RTV Slovenija so dolžni obveščati o svojem delu nadrejene urednike in se posvetovati z njimi, to še posebej velja ob raznih spornih vprašanjih, ki imajo lahko velik javni odmev. Če bi poročanje v spornih primerih lahko pomenilo kršitev poklicnih meril in etičnih načel programov RTV Slovenija, mora dokončno odločitev, kako naj ravnajo novinarji in drugi ustvarjalci, sprejeti odgovorni urednik radijskega ali televizijskega programa, v katerem bodo takšni prispevki in oddaje predvajani. Kljub načelu hierarhičnosti uredniki brez soglasja novinarjev avtorjev ne smejo vsebinsko spreminjati, predelati ali bistveno skrajšati njihovih izdelkov.

Obveščanje in posvetovanje potekata praviloma po hierarhičnem načelu: novinarji morajo o svojem delu obveščati nadrejene urednike in se posvetovati z njimi, ti morajo obveščati urednike programov in se posvetovati z njimi, slednji pa z odgovornimi uredniki.

Odgovorni urednik, urednik programa, urednik uredništva in urednik oddaje se ne smejo izogniti pogovoru ali odreči nasvet podrejenemu uredniku ali novinarju.«

Iz skopih in deloma tudi nasprotujočih si odgovorov odgovorne urednice in urednika oddaje Intervju ne moremo razbrati, ali so bile v posvetovanju urednika in odgovorne urednice dovolj podrobno in utemeljeno razjasnjene vse okoliščine in posledice izvedbe in neizvedbe intervjuja ter možne kršitve tako programskih standardov kot poklicnih meril in etičnih načel programov RTV Slovenija v enem in drugem primeru. Manko teh utemeljitev pušča možnosti za zelo različne interpretacije o kršenju ustavne pravice do neodvisnega obveščanja, Programskih standardov RTV Slovenija v točkah, ki RTV Slovenija zavezujejo k vključevanju vseh družbenih skupin pod enakimi pogoji, sooblikovanju skupnega prostora izražanja in razširjanja

raznovrstnih stališč, neodvisnosti in avtonomnosti od vseh oblik vplivanja, povezovalni vlogi med ljudmi z različnimi pogledi, odgovornosti za objavljene vsebine ...

Zato uredništvu priporočam notranjo razpravo o tem, kako v prihodnje zagotoviti temeljitejšo, odprto in argumentirano razpravo o gostih oddaje Intervju, na način, da bodo spoštovane tako novinarska avtonomija kot uredniška odgovornost, vse ustavno zagotovljene pravice, vsi programski standardi ter poklicna in etična merila in da bo o morebitnih razhajanjih, ki lahko v javnosti sprožijo različne interpretacije, javnost obveščena na primeren način.

Marica Uršič Zupan

Varuhinja pravic gledalcev, poslušalcev, bralcev ter uporabnikov vsebin RTV Slovenija

Ljubljana, 12. 11. 2024

PRILOGA 3: Poročilo v zadevi »Pritožba glede zavajajoče predstavitve oglasnega sporočila na spletni strani MMC«

Bralka se je pritožila glede predstavljanja in umeščanja oglasnega sporočila na spletni strani rtslo.si. Odziv je poslala varuhinji in v vednost direktorici digitalnih vsebin RTV Slovenija ter odgovorni urednici Uredništva za nove medije.

1. ODZIV GLEDALKE

»Vlagam pritožbo glede načina predstavitve in umestitve oglasnega sporočila o jedrski energiji na spletni strani MMC, v katerem je objavljen pogovor s predstavnico podjetja GEN energija, ki kot investitor zagovarja gradnjo drugega bloka jedrske elektrarne.

Oglasno sporočilo je z enako tipologijo naslova in črk kot novinarski prispevki postavljeno v rubriko Novice na prvi strani MMC, v samem oglasnem sporočilu pa se ravno tako v celoti povzema tipologija črk in prelom novinarskih člankov, tako da bralec, če ne preveri, kdo je avtor (na tem mestu piše Oglasno sporočilo), sploh ne ve, da bere propagando investitorja.

Takšen način predstavljanja in umeščanja oglasnega sporočila je za vsak spletni medij, še posebej za spletni medij, ki je del javne radiotelevizije, etično nedopusten. Še posebej, ker se dogaja v dneh pomembnih odločitev o izvedbi referendumu o tej temi, ter s tem spletni medij javne radiotelevizije prispeva k zavajanju državljanov in državljanek ter škoduje demokratičnosti postopka odločanja o in na referendumu.

Pozivam uredništvo MMC, da oglasno sporočilo nemudoma umakne in več ne predstavlja tovrstnih vsebin na način in v rubrikah, namenjenih za novinarske vsebine. S tem pa upraviči zaupanje v verodostojnost in neodvisnost javnega spletnega medija.« (B. P.)

Vstopna stran MMC z oglasom, ki je sprožil odziv gledalke:

The screenshot shows the homepage of MMC (Medija MMC) with a blue navigation bar. The main content area features several news articles and an advertisement. The advertisement, titled "Oglasno sporočilo", promotes nuclear energy with the headline "Jedrska energija: zeleni prehod ali tveganje?". The news articles include "Bližnji vzhod / 'Rešil naju je Hasan, ki je pri Hezbolahu dobro zapisan'", "Izredna seja DZ-ja / Golob predstavil proračunske prioritete in zatrdil, da so zagotovljena tudi sredstva za reforme", and "Bližnji vzhod / Izraelska vojska v napadih na Sirijo ubila poveljnika Hezbolaha".

Način oblikovanja, prelom, tipologija črk in grafični elementi oglasnega sporočila:

The screenshot shows a news article on the MMC website. The main headline is "Jedrska energija: zeleni prehod ali tveganje?". The article is dated 4. oktober 2024 at 7:22. The author is Pia Fackovič Volčanik. The article discusses the role of nuclear energy in the green transition, comparing it to renewable sources like solar, wind, and hydro. It mentions that nuclear energy is a mature technology with a long history, while renewables are still developing. The article also touches upon the safety of nuclear power and the need for investment in nuclear technology. There are several sub-headlines and sections, including "Zakaj je jedrska energija energija prihodnosti?", "Veliko ljudi in ekologov težko sprejema rešitev, da je jedrska energija potrebna. Zakaj OVE niso dovolj (sončna, vetrna, vodna energija)?", and "Zakaj potrebujemo JEK2 in jedrsko energijo v prihodnosti?". There are also several small images and graphics, including a photo of Pia Fackovič Volčanik and a large image of a nuclear reactor core. The website navigation bar at the top includes "RADIO", "TELEVIZIJA", "RTV 365", "VEČ", "O RTV", and "MMC". The article is categorized under "SLOVENIJA", "SVET", "ŠPORT", "KULTURA", "ZABAVA IN SLOG", and "POSEBNA IZDAJA".

2. KAJ JE SPROŽILO ODZIV

Bralka se je pritožila nad načinom predstavitve in umestitve oglasnega sporočila o jedrski energiji na spletni strani MMC-ja, saj je imelo oglasno sporočilo enako tipologijo naslova in črk kot novinarski prispevki, umeščeno pa je bilo v rubriko Novice na prvi strani MMC-ja. Tudi znotraj oglasnega sporočila je bila enaka tipologija črk in prelom kot v novinarskih člankih, »tako

da bralec, če ne preveri, kdo je avtor (na tem mestu piše Oglasno sporočilo), sploh ne ve, da bere propagando investitorja«, je napisala bralka.

3. POJASNILO PRISTOJNIH V MMC RTV SLOVENIJA

Direktorica digitalnih vsebin RTV Slovenija je odgovor poslala bralki in varuhinji.

Direktorica digitalnih vsebin RTV Slovenija Kaja Jakopič

Oglasno sporočilo ali t. i. advertorial, ki smo ga uvedli v letošnjem letu, smo v samem formatu pripravili izredno previdno in v skladu z vsemi določbami. Sam format je zelo jasen in transparentno označen, ob umestitvi na spletno stran je jasno označen z napisom Oglasno sporočilo, prav tako je ozadje teksta vidno ločeno z drugačno barvo, ki jasno nakazuje, da gre za drugačno vsebino. Ko uporabnik bere članek, je prav tako vidno označeno na samem vrhu članka, da gre za Oglasno sporočilo, prav tako je pod tem jasno napisano, kdo je naročnik oglasnega sporočila. Menimo, da je vse to primerno in jasno, transparentno označeno, do sedaj tudi nikoli še nismo dobili nobenih pripomb naših uporabnikov, iz česar sklepamo, da je format uporabnikom jasen. Razumemo, da je bilo v konkretnem primeru oglasno sporočilo mogoče razumeti drugače, ker je šlo za vsebino, ki sicer običajno ni prisotna v teh oglasnih sporočilih, vendar je bilo tudi v tem primeru to jasno označeno in ločeno od ostalih vsebin.

Bralka se je na odgovor odzvala:

»Žal mi je, da ste v javnem spletnem mediju uvedli »advertorial«, tj., da se poslužujete oglaševalskih praks in formatov, ki so v škodo integriteti in avtonomiji novinarstva.

Zavedam se, da se ta in še bolj škodljivi oglaševalski formati uveljavljajo v pogojih spremenjenih in spreminjajočih se poslovnih modelov, tehnoloških rešitev in navad občinstva, ki na žalost niso v prid ohranjanja in krepitve obsega, kakovosti in profesionalne integritete novinarstva in medijev.

Zato v znanstveni sferi in civilnodružbeni sferi, v katerih delujem, toliko večje zanimanje in upanje usmerjamo v javne medije – zaradi večje zavezanosti javnemu interesu in etičnim standardom, z drugimi modeli upravljanja in financiranja kot jih imajo zasebni, komercialni mediji.

Povsem jasno mi je, da teh vrst oglasov nobeno uredništvo, ne v zasebnih in ne v javnih medijih, ne objavlja brez pritiskov upravljalškega in marketinškega dela medija.

Menim, da bi se v javnem mediju morali vsi skupaj upreti uvedbi takšnih oglaševalskih formatov – od novinarjev in uredništev, varuhinje do direktorjev, uprave in sveta.

Vem, da je RTV Slovenija v finančni stiski, vendar se finančne vzdržnosti ne bi smelo dosežati z uporabo spornih oglaševalskih formatov in z oglaševalskimi prihodki takšnega izvora. Če komu v javnem mediju v celi vertikalni odgovornosti te stvari niso jasne, je to zelo žalostno in se bo javnemu mediju maščevalo, četudi morda prinese več finančnega prihodka.

Intervju je novinarski format. Tudi na Valu 202 se že dolgo pojavljajo oglaševalske vsebine v obliki intervjujev, kjer o nekem produktu poteka navidezni pogovor »novinarja« s predstavnikom oglaševalca. Vse to je izjemno sporno in težko poslušati, četudi je z zvočnim signalom ločeno od programa.

Sam format je sporen in zavajajoč, še posebej pa sem se oglasila s pritožbo, ker je šlo za vsebino v oglasnem sporočilu v formatu članka/intervjuja, ki je bila predmet javne razprave in demokratičnega odločanja ravno v času objave.

Naj za konec citiram definicijo »advertoriala« in s tem pozovem tudi varuhinjo, da se v to temo poglobi, ne le glede novih praks na MMC-ju, temveč, kot sem omenila, na Valu 202 in v drugih programih.

Izraz advertorial se nanaša na članek, spletno stran, avdio ali videoposnetek, ki je oblikovan tako, da je videti in se bere kot objektivna novinarska vsebina, v resnici pa je plačljiv oglas. Glavni cilj oglasnega članka je trženje izdelkov podjetja, izboljšanje njegovega ugleda ali promocija njegovih stališč, čeprav lahko vsebuje koristne informacije.

Menim, da takšnim oglaševalskim formatom ni mesto v javnem mediju, ne glede na to, da so označeni. Še posebej, ko gre za teme in vsebine, ki vplivajo na demokratično razpravo in odločanje ter proti plačilu v videzu novinarskega formata propagirajo stališča le ene strani.

Komurkoli, ki zastavlja prihodkovne cilje, ki zahtevajo uvedbo takšnih oglaševalskih praks v javnem mediju, ki so v škodo integritete novinarstva in javnega medija, bi se morali upreti in pozvati strokovno in splošno javnost, da vas podpre.«

Varuhinja je po odzivu bralke direktorico digitalnih vsebin RTV Slovenija prosila za dodatna pojasnila:

»10. oktobra, na dan, ko ste prejeli pritožbo glede oglasnega sporočila naročnika Gen energija, le nekaj ur po pritožbi oglasa na spletni strani rtslo.si ni bilo več. Ste ga umaknili zaradi pritožbe ali mu je že potekla veljavnost?

Pri oglasnih sporočilih ali t. i. advertorialih zaznavam na vaši spletni strani v zadnjih tednih na prvi strani dve barvni podlagi, s katerima naj bi oglasno sporočilo ločili od novinarskih vsebin. Zanima me:

- 1. Zakaj imate dve barvni podlagi, kako se odločate za eno ali drugo, imate na voljo še kakšno?*
- 2. Ali se vam zdi prosojna modra podlaga dovolj drugačna od sivomodrih prosojnih podlag, s katerimi označujete uredniško izpostavljene vsebine (Izpostavljeno, Napovedujemo, Preberite tudi ...), da bralci zlahka in hitro ločijo oglasne vsebine od novinarskih? In podobno vprašanje še za športno podstran MMC-ja: je razlikovanje zelene podlage pod oglasnim sporočilom od zelene podlage pod rubriko Izbor na športni podstrani MMC-ja po vašem mnenju dovolj jasno, da bralke in bralci hitro in zlahka ločijo oglasno sporočilo od novinarskih?«*

Direktorica digitalnih vsebin RTV Slovenija Kaja Jakopič

Oglas smo umaknili, ker je potekel.

Dve barvi uporabljamo, ker gre za dve vrsti oglasnih sporočil, drugih barvnih podlag pa ne uporabljamo.

Ločevanje med barvnimi podlagami se nam zdi jasno, seveda pa je ločevanje lahko tudi zelo subjektivno. Bomo pa z našim oblikovalcem preučili, če bi bilo smiselno še kaj spremeniti.

4 ODGOVOR VARUHINJE

ODGOVOR VARUHINJE Z MNENJEM IN PRIPOROČILOM

Iz oglada spletne strani ugotavljam, da oglas ne spoštuje:

46. člena Zakona o medijih, točka 3:

»(3)Oglaševalske vsebine se morajo povsem jasno prepoznati in se posebej ločiti od drugih programskih vsebin medija.«

Ne spoštuje niti **47. člena Zakona o medijih, točka 2:**

»(2)Pri oglaševanju je prepovedano uporabljati tehnične postopke, ki bralcem, poslušalcem oziroma gledalcem ne omogočajo zavestnega zaznavanja oglaševanih vsebin.«

Ne spoštuje niti **Programskih standardov RTV Slovenija v delu, ki navaja:**

»pri umeščanju plačanih oglasov in izdelkov televizijske prodaje v programe strogo upoštevanje zakonskih in etičnih meril, lastne družbene in okoljske odgovornosti, jezikovne kultiviranosti in programskega konteksta.«

Oglasno sporočilo je vizualno zelo podobno novinarskim besedilom (enaka barva, velikost in tip črk), z barvno podlago pa uredniškim besedilom MMC-ja (Izpostavljeno, Napovedujemo, Preberite tudi).

Tudi umestitev oglasnega sporočila na vstopno stran MMC-ja je enaka umestitvi novinarskih vsebin po velikosti in obliki prostora, ki ga zaseda, po velikosti fotografije, po dolžini in obliki naslova in besedila, po velikosti in tipu črk. Edina razlika je majhen napis »Oglasno sporočilo« nad njim.

Še manjše razlikovanje od novinarskih besedil je v naslednjem koraku, ko bralec odpre oglasno sporočilo. Edini razlikovalni element oglasnega sporočila je napis »Predstavitev« in ime oglaševalca (Gen energija), ki je napisan na mestu avtorja. Dolga vrsta drugih elementov oglasnega sporočila je povsem enakih kot v novinarskih besedilih MMC-ja: enaka je velikost in tipologija črk v naslovu, podnaslovu in besedilu, enaka je postavitve slikovnih elementov (fotografij), vključno z znakom za avtorja fotografije in tipologije podpisa pod fotografijo, enaki so grafični elementi – poudarki v obliki okvirčkov, ki imajo enake črke in enako modro barvno podlago za naslov okvirja, besedilo ima obliko žanra intervju, z vprašanji in odgovori v enaki obliki kot novinarski intervjuji. Ko se bralec preseli v drugi del besedila, na zaslonu nima niti enega elementa, ki bi mu sporočal, da bere oglasno besedilo. Zelo veliko pa je elementov, ki ga navajajo k sklepanju, da bere novinarsko besedilo. Zato zmotno meni, da bere verodostojno novinarsko besedilo. To je v nasprotju z Zakonom o medijih in Programskimi standardi, ki zapovedujejo, da morajo biti oglasne vsebine jasno in prepoznavno ločene od novinarskih vsebin.

Ker bralci zlahka dojemajo vsebino oglasnega sporočila kot novinarsko vsebino, je dodatno sporno, da je bil oglas objavljen na spletni strani v času javne razprave o referendumu o JEK 2 in ga je marsikateri bralec razumel kot dodatno informiranje o JEK 2. Vendar pa seveda ni izpolnjeval novinarskih standardov o nepristranskosti, verodostojnosti, odgovornosti, neodvisnosti, pravičnosti, vsestranskosti in uravnoteženosti sporočanja, zapisanih v Poklicnih

merilih in načelih novinarske etike v programih RTV Slovenija. To je do bralcev zavajajoče in v nasprotju s Programskimi standardi RTV Slovenija.

Programski enoti MMC-ja zato priporočam razpravo o umeščanju in oblikovanju oglasnih sporočil na spletno stran tako, da bodo bralci oglasnega sporočila nedvoumno in jasno ter ves čas spremljanja ali branja oglasnega sporočila vedeli, da berejo ali gledajo oglasno sporočilo in ne novinarske vsebine.

Marica Uršič Zupan

Varuhinja pravic gledalcev, poslušalcev, bralcev ter uporabnikov vsebin RTV Slovenija

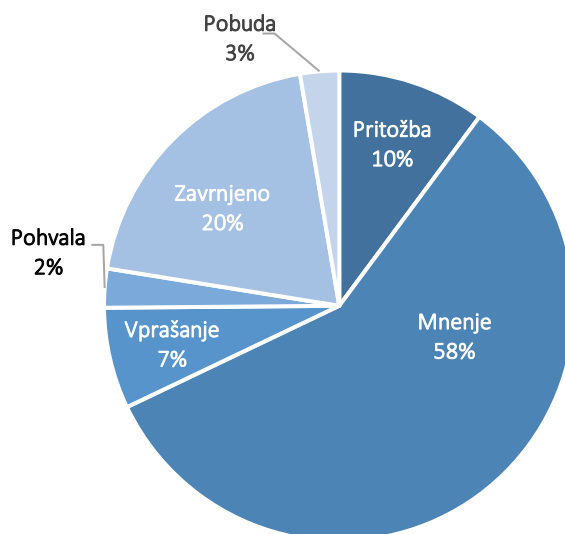
Ljubljana, 11. 11. 2024

STATISTIKA

Naziv OE	OKTOBER 2024	SEPTEMBER 2024	OKTOBER 2023
PPE TELEVIZIJA SLOVENIJA			
SKUPAJ	71	72	82
Informativni program	60	42	54
Kulturno umetniški program	3	6	7
Razvedrilni program	3	7	9
Športni program	1	4	2
Program plus	0	0	0
TV Koper	0	1	0
TV Maribor	0	0	3
Ostalo	4	12	7
PPE RADIO SLOVENIJA			
SKUPAJ	8	8	10
Radio Prvi	4	6	4
Val 202	2	1	4
Ars	0	0	1
Radio Koper	0	1	0
Radio Maribor	1	0	0
Radio Si	0	0	0
Ostalo	1	0	1
RTV - PROGRAMI ZA NARODNI SKUPNOSTI			
SKUPAJ	0	0	0
TV Capodistria	0	0	0
Radio Capodistria	0	0	0
TV studio Lendava	0	0	0
Pomurski madžarski radio (MMR)	0	0	0
PPE MMC			
SKUPAJ	31	34	60
Novinarske vsebine	7	17	19
Uporabniške vsebine	23	14	40
Storitve	1	3	1
RTV SLOVENIJA			
SKUPAJ	77	72	139
Jezikovna kultura	10	9	5
Oglaševanje	7	11	6
Dostopnost in prilagojeni programi	3	4	4
RTV-prispevek	3	3	4
Tehnične zadeve	10	2	21
RTV SLO - splošno	5	10	22
Svet RTV Slovenija	0	0	0
Varuhinja	1	1	2
Ostalo	1	6	1
Zavrnjena obravnava	37	26	74
VSI ODZIVI	<u>187</u>	<u>186</u>	<u>291</u>

Statistika po vrsti odziva

SKUPAJ	<u>187</u>
Pritožba	19
Mnenje	108
Vprašanje	13
Pohvala	5
Pobuda	5
Zavrnjeno	37

SKUPAJ	<u>187</u>
Elektronska pošta	145
Spletni obrazec	16
Pismo	1
Telefon	25

